

Posvet pred volilno kampanjo

Minuti teden je bila v Ljubljani tretja razširjena seja glavnega odbora SZDL Slovenije, na kateri je bila na dnevnem redu — kot prva točka — razprava o nalogah SZDL v pripravi na skupščinske volitve.

Iz uvodnega govora predsednice glavnega odbora SZDL Vide Tomšičeve posnemamo ugotovitve, da volitve postajajo pri nas čedalje bolj funkcija samoupravljanja — izgubljajo manifestativni značaj ter postajajo delovni dogovor obojestranskih pravic in dolžnosti. Pri tem posebno raste zanimanje za razvoj volilnega sistema, ki naj bi demokratične pravice pri izbiri kandidatur.

V predvolilni kampanji naj bi organi SZDL omogočili občanom, da se temeljito pomenijo o vseh vprašanih današnjih dni, o svojih željah in družbenih možnostih, pri čemer naj bi se razčistila vrsta problemov. Posebna značilnost teh volitev bo tako imenovana rotacija — najboljše zamenjava vodilnih funkcionarjev po vojni z novimi ljudmi.

Razprava o vlogi skupščin bo povezana z intenzivno idejno, organizacijsko in kadrovsko obnovo Zveze komunistov in Socialistične zveze delovnega ljudstva. Reorganizacija ZK pa je mogoča le znotraj boja za samoupravljanje, znotraj tribuna SZDL, s soočenjem interesov vseh tokov, skupin in slojev ter v združevanju teh interesov v boju za osvoboditev dela.

Volitve bodo potekale v enem najbolj razgibanem obdobju naše povojne zgodovine, ko se je s IV. plenarom CK ZK začela nova faza v revolucionarnem razvoju naše socialistične družbe.

Obdobje, za katero bomo izvolili nove poslance in odbornike, bo težko obdobje, ki bo

terjalo najodločnejše napore za uveljavljanje reforme, ko bomo sprejeli in začeli izvajati perspektivni načrt razvoja jugoslovije in dokončno začrtali razvojni program Slovenije.

Tovarišica Vida Tomšič je med drugim poudarila, da imajo naši napori za uveljavljanje človeka-upravljalca ter nosilca osebne in nacionalne usode tudi splošen, ne samo jugoslovanski pomen. Z razvijanjem samoupravljanja, z odpravljanjem birokratizma kot nosilca nacionalističnih deformacij utrjujemo jugoslavijo kot zvezo enakopravnih narodov in narodnosti. Z razvijanjem našega sistema poglabljamo povezovanje s sosednjimi narodi, začeto že med narodno-osvobodilnim bojem, in z vsemi narodi sveta. Z razvijanjem svobode na osnovi protizvojnega razpolaganja s plodovi našega dela ostrimo čut solidarnosti naših ljudi za boj tistih narodov, ki jim imperializem in neokolonizalizem še danes krati ali skušata krati osnovno pravico za neodvisno življenje.

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERSIČ
ODGOVORNI UREDNIK
ČRTOMIR SINKOVEC

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Leto IV
ST. 46
22. XI. 1966

Besede
in dejanja

• Takole, takole leta JAT

Po ukinilvi popustov na obrate K-15 in povišanju cen vozovnic, ki jih je JAT skušal dvigniti na ekonomsko ceno, je število potnikov v notranjem prometu močno upadlo: v pol leta je bilo v letu 1966 v zraku 84.919 potnikov, v istem obdobju lani pa 107.756. Zato si je jugoslovanski aero transport skušal pomagati na razne načine, med katerimi je bila tudi ukinitev številnih nerednih linij v domačem prometu. Vse to pa ni pomagalo. Letosnje poslovanje bo notranji promet akakoli iz izgubo 110 milijonov novih dinarjev. Zvezna skupščina je JAT dala letošnjo realno injekcijo v višini 520 milijonov starih dinarjev, hkrati pa je jasno povedala, da je to zadnjič. Ljubljanski dnevnik — 14. XI. 1966

• Če cvenka ni v ekonomski šoli

Sindikat prosvetnih delavcev na ekonomski srednji šoli v Mariboru je sklical tiskovno konferenco, da bi seznanil javnost s izredno težavnim položajem in prizadevanjem, da bi dobili finančna sredstva in uredili vprašanja v zvezi z vrednotenjem njihovega dela. Ker nazivlje številnim sestankom in obljubam niso mogli rešiti teh problemov, je sindikalna podružnica ugotovila, da bodo morali na šoli prenehati poučevati, če ne bodo dobili sredstev, ki bi jim zagotavljala najnujnejšo gnotno osnovo za delo. Večer — 18. XI. 1966

• Morda nazorni pouk o plazilcih?

V vasi Dragaljevcu pri Beljehi so se dni zapirali osnovno šolo zato, ker so se v njej pojavile kače, zelo velike število. Šola je stara 113 let in jo imajo za najstarejšo šolo v Bosni in Hercegovini. Ste ne so razpokane in pred dnevi so iz razpok začele lesti kače, ki gomazijo po učilnicah in učiteljevem stanovanju. Več kot 130 učencev ne bo hodilo v šolo, dokler ne bodo iz nje izgnali kač. Nedeljski dnevnik, 13. XI. 1966

• Hipoteka, ki je ne prenese bogatejši gospodarstvo

V pokojninskem zavarovanju smo dali sedanjim in prihodnjim generacijam takšno hipoteko, ki je ne bi preneslo dosti bogatejši gospodarstvo. Ali ni tedaj družbeno bolj upravičljivo sprejeti načelo minimalnih pravic, ki velja za vse. In šele nato korak za korakom odpravljati neenakomernosti. Tedaj bi bilo lažje urediti tudi načelo, da ima tisti, ki je največ vložil v sklade, tudi največ koristi. Komunist — 11. XI. 1966

• Proletariat v koksarni

V koksarni v Lukavcu je okoli 2500 zaposlenih. V zadnjih osmih mesecih je izostajalo z dela povprečno 700, a včasih tudi 1000 zaposlenih, a proizvodnja je bila boljša. Prav ta »kolektivni kolektiv«, »skrivna« tovarna, ki samo včasih obratuje, vleče ves kombinat nazaj in »proizvaja« izgube. Borba — 12. XI. 1966

• Če se Janezek ni učil, Janez ne zna ...

Izkušnje iz minulega obdobja potrjujejo ugotovitve, da težave v gospodarstvu niso samo objektivne narave in samo posledica gospodarske reforme. V številnih primerih namreč lahko ugotovljamo, da so neposredni rezultati gospodarjenja odraz neustreznih kadrovske strukture zaposlenih in v številnih primerih tudi strukture vodilnih kadrov. Delavska enotnost — 12. XI. 1966

• Manj zaposlenih kot lani

Iz morja števil Zavoda za statistiko, ki govorijo o zaposlenosti, smo izločili nekaj značilnih. Le-te nam kažejo, da je v osmih mesecih, od januarja do avgusta, bilo 126.000 manj zaposlenih kot v istem času lani. V avgustu je bilo v družbenem sektorju zaposlenih 3.349.999 ljudi, kar je za 4000 več kot v letošnjem juliju in okoli 78.000 manj kot v avgustu 1965. Borba — 12. XI. 1966

• Slovenija na prvem mestu

Ce izvezamo prejemke poslancev in skupščinskih funkcionarjev, so imeli zaposleni v organih uprave BiH v prvih osmih mesecih letošnjega leta povprečno prejemke po 732 N-din, v Črni gori 857, na Hrvaškem 933, v Makedoniji 811, v Sloveniji 1031, v Srbiji pa 804 N-din mesečno. Delo — 16. XI. 1966

PROBLEMI PARTIZANSKIH KRAJEV

PREDSEDNIK FRANC LESKOŠEK-LUKA NA OBISKU V BELI KRAJINI

Te dni je predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije tovariš Franc Leskošek-Luka v spremstvu poslanca Vladimirja Mišice na povabilo predsednika občinske skupščine Franca Vrviščarja in predsednika občinskega odbora ZZB NOV Franca Molka obiskal Metliko in nekatere delovne organizacije v tem delu Bele krajine. Zanimal se je za zadeve borcev in zlasti za rast mlade industrije.

V Metliki so namreč v zadnjih letih nastale nove gospodarske organizacije kot npr.: tovarna Beti, predilnica česane volne Novoteks, invalidski zavod Komet, komunalna podjetja, kmetijska zadruga ima posestvo in vinsko klet. Razvili so se gostinski obrati in ne nazadnje tudi trgovska mreža s svojo komaj odprto veleblagovnico. V Beli krajini se je v zadnjih 8 letih na metliškem območju povečala zaposlenost za 1500 ljudi, narodni dohodek je porasel za 500.000 din na zaposlenega. Zaposleni prejema eno milijardo dvesto milijonov osebnih dohodkov. V letošnjem letu bodo izvozili za okrog 900.000 dolarjev izdelkov.

Po teh splošnih informacijah je predsednik Leskošek obiskal tovarno Beti, ki zaposluje v svojih obratih v Črnomlju, Mirni peči in Dobovi 1050 ljudi. Direktor Peter Vujčič je gosta seznanil z delovnimi uspehi in povedal, da bo kolektiv ustvaril v letošnjem letu nad šest milijard dinarjev družbenega proizvoda in da bo izvozil za 750.000 dolarjev izdelkov. Povedal je, da je delitev med osebnimi dohodki in skladi v razmerju 60:40 v korist osebnih dohodkov, da je povprečni dohodek 65.000 din. Predsednik Leskošek si je potem z zanimanjem ogledal obrate in se ustavil zdaj pri tej, zdaj pri oni delavki in »preverjal« direktorjeve podatke.

»Koliko pa zaslužiš na mesec?« »Ja, petdeset, šestdeset tisoč, če pridno delam, pa še

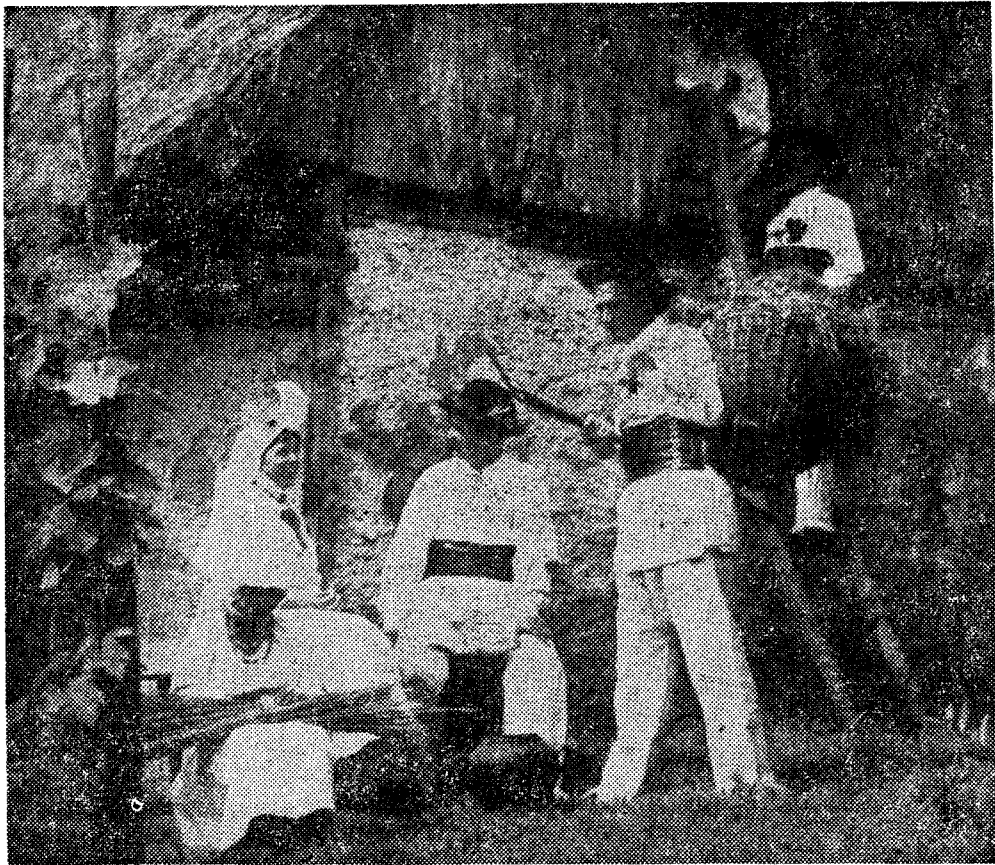
več.« Naletel je na delavko, ki je povedala, da je zaslužila tudi osemdeset tisoč dinarjev.

Ob koncu ogleda se je ustavil pri gradbišču novega objekta, ki ga delovni kolektiv gradi z lastnimi sredstvi in bo v njem uredil izdelovalnico končnih izdelkov. Direktor je med drugim pojasnil, da je bil najugodnejši kredit, ki ga je kolektiv najel, na triletno odplačevanje.

»Lahko bi delili več na osebne dohodke,« pojasnjuje direktor, »vendar kolektiv teži, da delimo le toliko, da smo neke v povprečju industrije te vrste v Sloveniji. Letos bomo naložili v sklade 800 milijonov. V prihodnjem letu bomo skušali proizvodnjo povečati na osem milijard dinarjev, do 1971. leta pa na petnajst milijard.«

»Vidiš, kaj je nastalo iz opuščen konjušnice!« meni predsednik Leskošek. »Kaj vse lahko naredi pridne roke!« Gostje so si nato ogledali še industrijsko šolo, ki je podružnica kranjske in ki sprejema mlada dekleta iz te in one strani Kolpe.

V menzi je predsednik želel poskusiti hrano in se zanimal, kakšni so in koliko stanejo obroki. »Ja, za 250 dinarjev pa res ne moreš zahtevati boljšega.« V tovarni imajo tudi trgovino, kjer delavke spotoma, ko se vračajo na svoje domove, lahko kupijo, kar potrebujejo. S polnim priznanjem iznajdljivosti in dobremu gospodarjenju se je predsednik Leskošek posredno (Nadaljevanje na 3. strani)

Belokranjski motiv: zidanica in značilna narodna noša

OB POLEMIKI O PRIZNAVANJU DVOJNE DELOVNE DOBE

Borci NOV in zakon o pokojninskem zavarovanju v praksi

Zakon o pokojninskem zavarovanju, ki je začel veljati 1957. leta, je prinesel tudi določilo o nekaterih ugodnostih, ki jih imajo pri upokojitvi udeleženci narodnoosvobodilne vojne in udeleženci španske državljanske vojne. Udeleženci NOV so bili po tem zakonu razdeljeni v dve skupini:

1. Tisti, ki so se vključili v narodnoosvobodilno vojno pred 9. 9. 1943 (v to skupino sodijo tudi udeleženci španske državljanske vojne) in

2. Tisti, ki so se vključili v narodnoosvobodilno vojno po 9. 9. 1943.

Ugodnosti udeležencev NOV po zakonu o pokojninskem zavarovanju so naslednje:

Udeleženci NOV pred 9. 9. 1943 se lahko starostno upokojijo, če imajo 35 vstevnih let za pokojnino (moški) oz. 30 vstevnih let za pokojnino (ženske), ne glede na starost; ali pa so stari 55 let (moški) oz. 50 let (ženske), če imajo vsaj 20 vstevnih let za pokojnino. Posebna republiška komisija pa lahko upokoji udeleženca NOV pred 9. 9. 1943, ki ne izpolnjuje zgoraj navedenih pogojev, ima pa vsaj 15 vstevnih let za pokojnino, od tega 10 let delovne dobe, če zdravstveno stanje takega udeleženca NOV nujno zahteva izjemno upokojitve. Poleg teh ugodnosti imajo udeleženci NOV pred 9. 9. 1943 zagotovljeno minimalno pokojnino, ki znaša zdaj 64.000 starih dinarjev (v posameznih primerih ob določenih pogojih pa celo nekaj manj). To določilo pride v poštev le za tiste udeležence NOV pred 9. 9. 1943, ki bi bili po povprečnem mesečnem do-

hodku razvrščeni v enega nižjih zavarovalnih razredov.

Udeleženci NOV po 9. 9. 1943 imajo edino ugodnost, da se jim v primeru starostne ali invalidske upokojitve pokojnina poveča: udeležencem NOV od 1943 (po 9. 9. 1943) za 60 %, udeležencem NOV od 1944, leta za 30 % in udeležencem NOV od 1945, leta za 10 %, seveda le v primeru, če v trenutku upokojitve nimajo 40 vstevnih let za pokojnino (moški) oz. 35 vstevnih let (ženske) za pokojnino, po prejšnjem zakonu pa, če v trenutku upokojitve niso imeli 35 vstevnih let za pokojnino (moški) oz. 35 vstevnih let za pokojnino (ženske).

Toda tako povečana pokojnina ne sme presegati 85 % od pokojninske osnove, kolikor danes znaša 100 % pokojnina.

To so torej vsi »privilegiji«, ki jih imajo udeleženci NOV po zakonu o pokojninskem zavarovanju.

DVOJNA LETA

Dvojno štetje let za pokojnino do leta 1957 ni bilo problematično. Tokrat pa je udeležba v NOV postala aktualna zlasti za udeležence NOV pred 9. 9. 1943, ki jim je zakon o pokojninskem zavarovanju zajamčil

prej navedene ugodnosti pri upokojitvi. Po zakonu o pokojninskem zavarovanju ni bilo nikoli, pa tudi danes ni sporno vprašanje dvojnega štetja let za

pokojnino, če je šlo oziroma gre za aktivne partizane ali ilegalno živeče politične delavce, zlasti ker je vstop v partizane neko popolnoma določeno dejstvo.

Občanovi zapiski

Pred kratkim smo brali v dnevnih listih, da je ustavno sodišče SR Slovenije poslalo skupščini SR Slovenije pismo s svojimi ugotovitvami in mnenji glede izvajanja ustavnih določb o rabi slovenskega jezika in o neenakopravnosti jezikov narodov jugoslovije. V ustavi SFR Jugoslavije je namreč določeno, da so jeziki narodov jugoslovije enakovredni in da morajo organi federacije to načelo upoštevati tudi pri uradnem poslovanju. V ustavi SRS pa je rečeno, da se poslovanje vseh državnih organov ter delovnih in drugih samoupravnih organizacij, ki opravljajo družbeno službo na območju SR Slovenije, vodi v slovenskem jeziku.

Hvale vredna pobuda ustavnega sodišča SRS

In kako se to načelo izvaja v praksi? Poglejmo samo v carinarice na obmejnih prehodih na slovenskem ozemlju. Ne samo, da izdajajo odločbe večidel v srbohrvaščini, temveč se njihovi neslovenski uslužbenci držijo srbohrvaščine tudi pri ustnem uradovanju. Človek se čuti ponižanega in zapostavljenega, če npr. uslužbencu na obmejnem prehodu ne more in ne more dopovedati, kaj je prinesel iz tujine. Nekeč sem imel priložnost poslušati živčen pogovor med takim carinskim uslužbencem in nekim Ribničanom, ki je skušal dopovedati, da si je kupil v Italiji srajco. Uslužbenec ni vedel, kaj je srajca, Ribničan pa se ni mogel spomniti srbske besede za srajco...

Menim, da bi moral biti eden izmed osnovnih pogojev za sprejemanje v službo znanje jezika, tj. jezika naroda na območju republike, kjer je zadevna službena mesto, pa čeprav ima ustanova ali podjetje sedež v Beogradu. Prav tako bi morali biti tudi razni obratci za SR Slovenijo natisnjeni v slovenskem jeziku, oziroma za vso državo v štirih jezikih. Isto velja za statistično službo, za službo družbenega knjigovodstva, za narodno banko in za poslovne banke.

najprej državno himno Hej Slovani, nato pa še hrvaško narodno himno Lepa naša domovina. Na prireditvah v Sloveniji pa nisem doživel, da bi poleg državne igrala godba tudi našo narodno himno!

Zahteve glede rabe slovenskega jezika na slovenskem narodnostnem ozemlju niso pravzaprav nič novega, saj izhajajo iz osnovnih načel našega boja in so tudi jasno kodificirane v ustavi. Če je prišlo do kršitve teh določil, je prišlo iz razlogov, ki so načelom našega narodnoosvobodilnega boja in ljudske revolucije tuji.

Zato je hvale vredna pobuda ustavnega sodišča SR Slovenije, ki je skupščini SRS pisмено predlagala, naj le-ta kot najvišji organ oblasti in organ družbenega samoupravljanja v Sloveniji zahteva od vseh državnih organov v Sloveniji ter od vseh slovenskih organizacij, ki opravljajo družbeno službo na območju Socialistične republike Slovenije, da poslušajo v slovenski, pri zvezni skupščini pa naj posredujejo, da bodo organi federacije izpolnjevali določbe o enakopravnosti vseh jezikov narodov jugoslovije. F. S.

Predsednik Tito je obiskal Bosno in Hercegovino. — Predsednik republike Josip Broz Tito je obiskal več mest in industrijskih središč v Bosni in Hercegovini. Povsod se je z delovnimi ljudmi pristrano pogovarjal o njihovih delovnih uspehih. »Prve čase ste z reformo pridobili in to je dobro. Toda reforma prinaša tudi elemente, ki bodo za nekaj časa prizadeli nekatere panoge našega gospodarstva.« je med drugim povedal tovariš Tito med obiskom v koksno-kemijskem kombinatu v Lukavcu.

Seja GO SZDL Slovenije. — Na nedavni tretji razširjeni seji glavnega odbora SZDL Slovenije so razpravljali o nalogah SZDL v pripravi na skupščinske volitve in o statutu SZDL Slovenije. Tovarišica Vida Tomšič je govorila o izhodiščih za družbeno politično akcijo, ki jo predstavljajo priprave na volitve aprila prihodnje leto, ko bomo izvolili polovico novih odbornikov občinskih skupščin ter poslanca republiške in zvezne skupščine.

Deveta seja CK ZK Bosne in Hercegovine. — Za predsednika centralnega komiteja je plenum CK ZK Bosne in Hercegovine izvolil dosedanjega političnega sekretarja Cvijetina Mijatovića, za sekretarja IK pa Branka Mikulića. Cvijetin Mijatović je v sklepnih besedi dejal, da so bila z volitvami potrjena načela zastavljene kadrovske politike. Razprava na seji se je dotaknila tudi nekaterih trenutno najbolj perečih problemov v republiki.

Sedma seja CK ZK Črne gore. — Na sedmi seji centralnega komiteja ZK Črne gore so analizirali dosedanje delo in naloge najvišjega partijskega vodstva v Crni gori. Ob tem so ugotovili, da je bilo delo CK ZK Črne gore zadovoljivo, vendar pa neka-

Gododki tedna

terih nalog ni opravil. Na seji so posebej poudarili, da reforma počasi prodira v negospodarsko dejavnost, zlasti na področje proračunske porabe, zdravstva in socialnega zavarovanja.

Prvi slovenski visokošolski dom na Dunaju. — Na Dunaju so izročili namenu novi slovenski visokošolski dom »Korotan«, ki bo služil študiju in narodnemu sodelovanju vseh slovenskih koroških študentov na Dunaju in ideji bratstva med narodi. Otvoritev se je udeležil tudi avstrijski zvezni kancler dr. Klaus. Gradnja doma so omogočili dunajska občina, prosvetno ministrstvo, dunajski nadškofski urad, ljubljanska univerza in številni posamezniki.

Russellovo sodišče se pripravlja na zasedanje. — V Londonu so se na tridnevni sestanku zbrali člani sodišča, ki bo v začetku prihodnjega leta sodilo krivcem za ameriško agresivno vojno v Vietnamu. Po sestanku so razglasili sestavo tega sodišča. Za častnega predsednika je bil izvoljen britanski filozof Bertrand Russell, za predsednika pa sta bila izvoljena francoski književnik Jean Paul Sartre in profesor ljubljanske univerze dr. Vladimir Dedijer.

Kongres bolgarske partije. — IX. kongres bolgarske komunistične partije je otvoril sekretar CK KP Bolgarije Todor Živkov, ki je izjavil, da bo Bolgarija nadaljevala politiko miroljubne koeksistence z državami kapitalističnega sveta. Posebej je govoril o položaju na Balkanu in poudaril, da zunanja politika Bolgarije posveča posebno pozornost ohranitvi in utrditvi miru v tem delu sveta.

Podgorni je obiskal Avstrijo. — Na Dunaju se je predsednik prezidija vrhovnega sovjeta Sovjetske zveze Nikolaj Podgorni pogovarjal s kanclerjem dr. Klausom in zunanjim ministrom dr. Tondjem o tem, ali je avstrijsko prizadevanje po članstvu v evropski gospodarski skupnosti združljivo z nevtralnim statusom Avstrije. Podgorni je opozoril svoje gostitelje, da bo Sovjetska zveza smatrala napovedano povezovanje z zahodnonemškimi skupnimi tržiščem kot kršitev njene nevtralnosti.

Franco je pomilostil udeležence državljanske vojne. — Diktator Franco je objavil dekret o amnestiji »političnih zločincev« iz državljanske vojne, ki so pobegnili v tujino in jih v zadnjih 27 letih, odkar so sprejeli zloglasni zakon o »političnih zločincih«, niso mogli kaznovati. Mnogi menijo, da bi bilo sprito nejasnosti dekreta bolje, če bi begunci ostali v državah, kjer so. Sicer pa dekret smatrajo kot plod zmage delavskega razreda na nedavnih volitvah za nova sindikalna vodstva v Španiji.

Je Oswald edini morilec J. F. Kennedyja? — Ameriška revija »Esquire« je objavila fotografije z 8-milimetrskega filmskega traku, ki ga je s svojo kamero posnel dallasli meščan Orville Nix. Posnetki kažejo še enega človeka, ki meri s puško na predsednika Kennedyja. Posnetke je odkril neki neodvisni raziskovalec zločin. Posnetki Orville Nixa bodo nemara potrdili izjave treh prič, ki so izpovedale, da je neznan morilec streljal z grlica v bližini atentata.

Vietnam: božični premirje. — Med božičnimi prazniki bodo Združene države Amerike in Vietnamu začasno ustavile sovražnosti. Tako je sporočil ameriški zunanji minister Rusk. Ko je govoril o razliki med božičnim premirjem in lanskoletnim 37-dnevnim premorom v bombardiranju DR Vietnama, je dejal, da so ZDA med slednjim premorom skušale dobiti odgovor Vietnamcev, kaj bi se zgodilo, če prenehajo bombardirati...

Akcija proti utajam v Alžiriji. — Širom po Alžiriji se naprej zapirajo ljudi, ki so obtoženi, da so napravili škodo narodnemu gospodarstvu. V raznih krajih so zaprli devet voditeljev — predsednikov posebnih delegacij kot najvažnejših osebnosti v sedanjih občinah. Sedanje aretacije ocenjujejo kot dokaz, da je predsednik Bumediën trdno odločen s strogi ukrepi napraviti konec kraji in razsipanju.

Resolucija o sprejemu Kitajske v OZN. — Deset držav članic OZN je preložilo resolucijo, v kateri zahtevajo, naj generalna skupščina uveljavi vse pravice LR Kitajske, prizna predstavnike njene vlade kot edine zakonite zastopnike Kitajske v OZN in takoj odvzame mesto v OZN Čangkajškovega predstavnika, ki nezakonito sedi v OZN. Pričakujejo, da bodo razprave o priznanju zakonitih pravic LR Kitajske v OZN trajale do 28. novembra, ko bodo o tem glasovali.

O predlogih za novi zakon o vojaških vojnih invalidih se je v zadnjem času precej govorilo, pa tudi v našem listu smo pisali o tem. Kljub vsemu pa nekatera vprašanja lažjih invalidov še niso povsem urejena. Gre namreč za invalide od V. do X. skupine, za njihovo, do določene mere znižano delovno sposobnost in v zvezi s tem za nižjo osebnih dohodek, gre za njihovo pravilno zaposlitev in za zaposlovanje sploh, gre pa tudi za njihove pravice po temeljnem zakonu o pokojninskem zavarovanju.

Neurejene zadeve lažjih vojaških vojnih invalidov

V tem zakonu je v 70. členu sicer predvideno, da imajo borci, ki so stopili v NOV oziroma začeli aktivno in organizirano delati v NOV pred 9. 9. 1943, pravico do starostne pokojnine po 35 letih, borka pa po 30 letih in to ne glede na svojo starost. Toda med vojaškimi vojnimi invalidi jih ni ravno malo takih, ki so stopili v partizane šele po 9. 9. 1943 in zanje navedene odločbe pokojninskega zakona ne veljajo. Za težke invalide od I. do IV. skupine se po 43. členu temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju šteje vsakih 12 mesecev delovnega razmerja za 15 mesecev. S tem pridobijo nekaj vstevnih let za pokojnino in tudi če so vstopili v NOV šele po 9. 9. 1943, so s tem vseeno čeležni določenih ugodnosti. Zaposleni vojaški vojni

invalidi V. do X. skupine, ki so postali borci šele po 9. 9. 1943, pa ne uživajo nobene od teh ugodnosti, čeprav je njihova delovna sposobnost znižana od 20 do 70% in prav ta nesposobnost jih ovira, da se ne morejo zaposliti na vsakem delovnem mestu, marveč le pri lažjih delih, pri katerih jih invalidnost ne ovira. S tem pa so prizadeti pri svojih osebnih dohodkih.

Druge neurejene vprašanje je zaposlitev mnogih lažjih vojaških vojnih invalidov. Zaradi njihove več ali manj zmanjšane

delovne sposobnosti, ki prihaja z leti vse bolj do izraza, jih razna podjetja pa tudi ustanove postavljajo na manj upoštevna delovna mesta. Med njimi so seveda tudi taki, ki za odgovornejša mesta nimajo potrebne kvalifikacije. Ker pa tisti, ki so vstopili v NOV po 9. 9. 1943, so pa kljub temu vojaški vojni invalidi, nimajo pravice do dodatka za zaposlene borce, so njihovi prejemki v marsikaterem primeru nižji od prejemkov borcev, ki prejemajo dodatek. Ta razlika pa ne bi prišla tako močno do izraza, če bi invalidnim ustrežale procentom delovne nesposobnosti, ker pa ne ustrezajo, se ta razlika res močno pozna. In ko taki invalidi izpolnijo vse pogoje za pokojnino, je le-ta neprimerno nižja od pokojnine, odmerjene tistim zavarov-

V LITJI SE PRIPRAVLJAJO na praznovanje občinskega praznika

Letos poteka petindvajset let od znane bitke na Tisju, ko so se borci II. grupe odrediv spopadli s sovražnikom. V spomin na ta spopad slavijo občani Litije že vrsto let občinski praznik.

S pripravi na letošnje praznovanje litijske občinskega praznika so že začeli. Pred dnevi so izdelali okvirni program prireditev, ki se bodo izvršile na čast 24. decembra — prazniku občine Litije. Na sam praznik občine Litije bo — kot računajo — slavnostna seja obeh zborov Občinske skupščine Litije, na kateri bodo podelili domili Kamniško-zasavskega odreda in izročili borem novo zastavo; na slavnostno sejo pa bodo poleg drugih povabili tudi odbor Kamniško-zasavskega odreda in borce II. grupe odrediv. Ob prazniku bodo imenovali litijsko osnovno šolo po Dušanu Kvedru-Tomažu, častnem občanu Litije. Ob tej priliki bodo na litijski osnovni šoli odkrili spominsko ploščo pokojnemu narodnemu heroju, po katerem se bo šola imenovala, pripravili pa bodo tudi priložnostno razstavo.

V Radovljici bodo za dan republike podelili posebne priznavalnine

Na zadnji seji komisije za zadeve invalidov in borcev NOV pri skupščini občine Radovljica so razpravljali o podelitvi letošnjih enkratnih priznavalnin.

Ker je letos 25-letnica vstaje jugoslovanskih narodov bo enkratno priznavalnino prejela polovica prvoborcev (prvoborci, ki so bolje situirani, je ne bodo prejeli), vsi invalidi I. in II. skupine; matere padlih sinov (hčera) edincev; matere, katerim je padlo več otrok in vdove z več padlimi svojci.

Poleg tega bodo za praznik republike dobile vse osebe, ki prejemajo stalno priznavalnino, še dodatno enkratno priznavalnino v znesku 20.000 S-din. Skupno bodo izredno podelili okrog 4,5 milijonov S-din. Če omenimo še podatek, da so se v radovljiški občini stalne priznavalnine povečale letos za okrog 20 odstotkov, potem lahko rečemo, da bo za marsikoga praznik dneva republike lepši. Okrog 300 borcev, invalidov ali svojcev bo te dni prejel denar in odločbo o izredni priznavalnini za dan republike.

Jože Vidic

Puljčani so obiskali Ljubljano

Ljubljanski invalidi-sportniki so bili v letošnjem letu zelo delavni. Do zdaj so namreč samo v jesenskem programu izvedli že šteto srečanje. To pot so bili prvi naši gostje invalidi-sportniki iz Pulje.

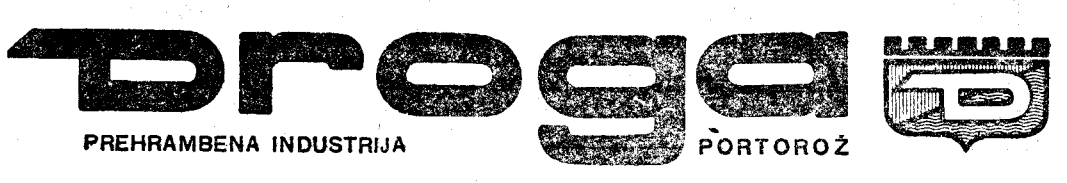
Tekmovali smo v treh športnih panogah: balinanju, streljanju in kegljanju. Tovariši iz Pulje so posebnosti v balinanju, tako da so naši imeli z njimi precej dela. Dve partiji so igrali neodločeno. Če so se izkazali v balinanju, so imeli smolo v kegljanju, saj so bili hudo poraženi. Ljubljanski sportniki so dosegli z desetimi možmi 610 podrtih kegljev, Puljčani pa samo 499. Toda Ljubljanci niso pokazali dovolj spretnosti, saj so bili nekateri prejšnji odlični igralci nezanesljivi pri posameznih kegljih. V igri so zmagovali predvsem mlajši. Vse kaže, da se bo treba še precej vaditi in prizadevati, da bomo v tem športu dosegli spet tisto raven, ki jo navadno pričakujemo in želimo.

Strelci so bili zanesljivejši, sporejši so bili redki. Ekipa je bila močna četvorka, ki je že dolgo med najboljšimi invalidnimi strelci v Sloveniji. Od možnih 800 krogov so Ljubljanci dosegli 589, Puljčani pa 548.

Gostje iz Pulje so podarili Ljubljancem umetniško sliko, ki predstavlja znamenito puljsko areno. Ljubljanci pa so Puljčanom dali album s slikami ljubljanskih posebnosti in invalidskega športa.

Naposed niso toliko važne zmage ali porazi, kolikor je pomembno navezovanje stikov med ljudmi, kar je nedvomno koristno.

B. V.

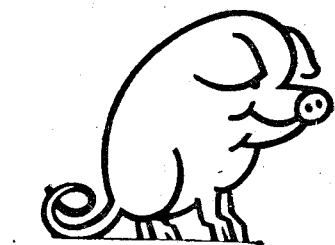
PREHRAMBENA INDUSTRIJA PORTOROŽ

KMETOVALCE

posebej opozarjamo na naš izdelek

»REDISOL«

- kot dodatek živinski krmi, posebno prašičem. Že 15 let uporabljajo kmetovalci ta naš izdelek pri vzreji živine. Poizkusite
- še vi! »REDISOL« dobite v vseh trgovinah kmetijskih zadrug

Ob tabornem ognju

vancem, ki so prejeli dodatek za zaposlene borce. Vse to nam potrjuje upravičenost zahteve, ki prihaja iz vrt vojaških vojnih invalidov V. do X. skupine, da je treba preučiti in tudi izboljšati sedanje delovne pogoje, delovno dobo in predpise iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki zadevajo tiste invalide vseh skupin, ki so vstopili v NOV po 9. septembru 1943.

Toda ne gre samo za navedene zadeve. V zadnjem času nam javljajo mnoge primere predčasne upokojenja vojaških vojnih invalidov, predvsem takih, ki so stopili v NOV pred 9. 9. 1943 in so deležni vseh navedenih ugodnosti po temeljnem zakonu o pokojninskem zavarovanju. Že samo po sebi je težko doseči zaposlitev tega ali onega vojaškega vojnega oziroma mirovnega invalida. Redna zaposlitev pa je za invalida morda še važnejša kot za zdravega, zato nezaposlenost in predčasno upokojevanje psihično zelo slabo vpliva nanje. Prav to pa opravičuje predlog, naj bi na ta ali oni način gmočno spodbujali gospodarske organizacije za zaposlovanje vojaških vojnih in mirovnih invalidov.

Vse to je nekaj zadev, ki niso urejene in ki jih bo vsekakor treba upoštevati pri sestavljanju novega zakona o vojaških vojnih invalidih.

V. M.

povabili na obisk nekatere znane književnike-partizane, tako Franceta Bevka, Mateja Bora in druge, sicer pa bodo šmarnski učenci pred litijskim občinskim praznikom okrasili vsa spominska obeležja in spomenike v okolici.

24. december — praznik občine Litije — bodo slovesno proslavili tudi po vseh okoliških krajih na področju te zasavske občine; praznovanje bodo pripravile organizacije Socialistične zveze in Zveze borcev; interne proslave bodo tudi v skoraj vseh delovnih organizacijah na področju litijske občine.

Španski borcev, nosilec partizanske spomenice 1941 in narodnim herojem bodo podelili stalno priznavalnino v mesečnem znesku 300 N-din, in sicer ne glede na njihove dohodke.

Ostalim upravičencem pa bodo podeljevali priznavalnine po naslednjih kriterijih:

	za eno osebo:	za dve osebi
borcem in aktivistom NOB od leta 1941	286 N-din	385 N-din
borcem in aktivistom NOB od leta 1942	261 N-din	332 N-din
borcem in aktivistom NOB od leta 1943	243 N-din	319 N-din
borcem in aktivistom NOB od leta 1944	220 N-din	286 N-din

vilu družinskih članov, ki jih je dolžan preživljati, udeleževanje v povojni socialistični graditvi in pa druge okoliščine, ki označujejo borca v njegovem udeleževanju in ljudski revoluciji.

Priznavalnina se lahko dodeli upravičencem v višini razlike od osebnih dohodkov do zneskov, navedenih v zgornjih kriterijih.

Družinski članom, ki jih vzdrževal upravičenec pred smrtjo, se dodeli, in sicer za enega člana 70% priznavalnine, za dva člana 80 odstotkov priznavalnine, za tri člana 90% priznavalnine in za štiri ali več članov 100% priznavalnine, ki bi jo prejemal upravičenec, upoštevajoč kriterije, če bi še živel. Za vsakega nepreiskrbljenega otroka pa prejme upravičenec po 40 N-din na mesec.

Po določitvi odloka Občinske skupščine Hrastnik je lahko priznavalnina stalna, občasna ali enkratna, dodeliti pa jo je mogoče le iz enega naslova.

O upravičenosti dodelitve priznavalnine odloča komisija za zadeve invalidov in borcev NOV pri Občinski skupščini Hrastnik, in sicer na predlog občinskega združenja borcev NOV Hrastnik. Komisija bo pregledala vsako leto upravičenost izplačevanja priznavalnin in jih usklajevala z življenjskimi stroški. Pomembno je tudi določilo, da je treba v primeru, da se višina priznavalnine poveča, spremeni zadnji sprejeti pravilnik o kriterijih za dodeljevanje priznavalnin upravičencem na področju občine Hrastnik.

Program dela ZROP na Jesenicah

Komisija ZROP pri občinskem odboru ZRB NOV Jesenice je pred nedavnim imela svojo redno sejo, na kateri je sprejela in potrdila osnutek programa dela za leto 1966/67. V zimskem času bodo imeli — po skupinah, zaradi boljšega učinka — predavanja iz tem »Ocenjevanje terena« in »Borba z diverzanti«. Potrebno gradivo bo zbrala trilateralna komisija, ki bo tudi vodila seminarje. Udeleženci seje so menili, naj bi praktične vaje izvedli skupaj s skupino PAO Železarne Jesenice, ki je najboljše v Jugoslaviji. Kakor vsako leto bodo izvedli testiranje in patrolni pohod članov ZROP. Med patrolnim pohodom bodo izvedli praktične vaje iz obeh tem.

K. Z.

Borci NOV in zakon o pokojninskem zavarovanju v praksi

Kdo jih je poznal?

(Nadaljevanje s 1. strani)
Miziranem delu v NOV. Preden je občinska komisija dokončno odločala o zahtevku stranke, je zahtevala mnenje občinskega odbora ZB. Udeleženci NOV, ki so dajali izjave za dvojno štetje let za pokojnino — seveda za druge udeležence NOV — so marsikdaj spremenili svoja stališča o tem vprašanju, marsikatero stvar so pozabili, v nameru pa, da sočloveku pomagajo, dali večkrat bolj pozitivne kot negativne izjave. Treba se je namreč zavedati, da je izjava priče v vsakem postopku najslabši dokaz pri ugotavljanju objektivne resnice, zlasti če gre za tako časovno odmaknjene zadeve, kot je pričevanje 1966. leta o določenih opravih določenih posameznikov iz časa narodnoosvobodilne vojne. Človek je subjekt z vsemi pozitivnimi in negativnimi lastnostmi. To namreč velja tudi za vse tiste primere, ki so jih upokojevali na podlagi izjav priči o delovni dobi iz časa stare Jugoslavije, čeprav bi vsaj v večini primerov lahko zahtevali od njih originalne dokumente v stari Jugoslaviji. Mislim, da takih dokumentov iz časa NOV nihče ne more zahtevati!

Rok prijave za dvojno štetje let za pokojnino traja do 31. decembra 1966. Po tem datumu ne bo nihče več mogel uveljaviti dvojne štete. To je čisti administrativni ukrep, s katerim se bo preprečil nadaljnji priliv udeležencev NOV, ki naj bi uživali varstvo po zakonu o pokojninskem zavarovanju. Toda prek sodišča bo verjetno tudi po tem datumu mogoče uveljaviti posebno dobo.

Pri določanju statusa udeleženca NOV so se upoštevali različni pogoji udeležbe v narodnoosvobodilnem gibanju, ki so bili drugačni na Primorskem kot na Gorenjskem in zopet drugačni na Dolenjskem kot na Štajerskem, drugačni v Sloveniji kot v drugih republikah itd. Ta raznolikost pogojev pa je v neki meri vplivala na kriterije, ki so se uporabljali pri priznanju dvojne štete let za pokojnino. Zato ni čudno, da so med udeleženci NOV tudi taki, ki jim verjetno status borca ne pripada. Toda kaj storiti? Zakon o pokojninskem zavarovanju je v veljavi že deset let. Mnogi upokojevalci, ki so bili upokojevali kot

udeleženci NOV, so že umrli, drugi prejemajo iz tega naslova že leta in leta pokojnino itd. Mnenja sem, da po desetih letih ni mogoče več spremeniti razmer za 180 stopinj, čeprav nekateri mislijo tako, saj predlagajo splošno revizijo. Osebnost sem proti taki, splošni reviziji. Prepričan sem, da nimamo nobene zagotovila, da bi se v primerih splošne revizije uporabil en sam kriterij za vse primere, zlasti ker je treba upoštevati različne pogoje razvoja narodnoosvobodilnega gibanja. Pri tem pa bi tudi sprožili latentno malomeščansko »lovšijo« in ustvarili nevzdržne socialne in politične razmere med ljudmi. Vzel bi verjetno pokojnino tistemu, ki ne bi znal dovolj avtoritativno nastopiti, drugim pa bi jo pustili. Če pa bi bilo tako (o tem sem prepričan), potem res ni vredno zaradi nekaj odstotkov, kolikor bi odvzeli pokojnin, sprožiti tako ogromno akcijo, ki bi tudi finančno mnogo stala. Pa še nekaj govori proti splošni reviziji. Gre namreč za načelo pravne sigurnosti. Če organ ni pravočasno preizkusil vseh kategorij, mora pač nositi posledice svojega dela.

In končno: večina udeležencev narodnoosvobodilne vojne, o katerih se govori, da so sporni, je med NOV resnično pomagala NOV v taki ali drugačni obliki, v večjem ali manjšem obsegu, dasi po današnjih, nekoliko ostrejših kriterijih ne bi mogli vsem priznati statusa borca NOV. V vseh teh primerih ne gre za kriminalne primere; če pa je kje tak primer, lahko vsak trenutek sprožimo zanj ob. novo postopka in tudi kazenski pregon, če je potrebno.

O IZJEMNIH UPOKOJITVAH

Se nekaj o starostni strukturi udeležencev NOV, ki so upokojevali po zakonu o pokojninskem zavarovanju ali zakonu o invalidskem zavarovanju. Res je, da je pri tem šlo pred 10 leti in gre še zdaj za razmeroma mlade in zdrave zavarovance. Vedno sem bil proti upokojitvam takih ljudi, saj smisel življenja ni brezdelje, ampak delo. Toda ko je šlo za konkreten primer borca, nisem nikoli videl drugega izhoda kot upokojitve. Zakaj? V vseh delovnih organizacijah so zlasti v zadnjih letih

čedalje ostreje naglašali vprašanje strokovne izobrazbe. Večina udeležencev NOV pa strokovne izobrazbe ni imela. Vsi namreč vemo, da v povojni graditvi socializma v Jugoslaviji za šolanje bivših borcev — partizanov običajno ni bilo časa. Zato so vodstva delovnih organizacij skušala udeležence NOV zaradi pomanjkljive šolske izobrazbe ali odpustiti ali pa upokojevali. Nastajali so spori med udeleženci NOV in nekaterimi vodilnimi ljudmi v delovnih organizacijah, zlasti še, ker so skušali udeležence NOV zrniti na najslabša delovna mesta. Osebnostni dohodki udeležencev NOV so bili zato nizki. Kadar pa je šlo za zaposlitev udeleženca NOV, običajno ni bilo delovnega mesta zanj. In kaj storiti v takem primeru? Ali naj pride prizadeti na seznam brezposelnih na posredovalnici za delo ali naj reši njegovo vprašanje izjemna upokojitve?

V drugo skupino udeležencev NOV pa sodijo tisti, ki so bili na delovnih mestih, denimo direktorja gospodarske organizacije ali podobno. Na takih delovnih mestih so bili tudi osebnostni dohodki višji. Ob rotaciji marsikdo ni hotel na drugo, slabše delovno mesto (za enako pa ni imel šolskih kvalifikacij) in bi se pri tem odpovedal tudi polovici prejšnjega dohodka. Prosil je raje za izjemno upokojitve, zlasti ker se je višina pokojnine odmerjala po povprečnem dohodku, ki ga je imel na prejšnjem delovnem mestu.

Če bo posebna republiška komisija spremenila svoje kriterije pri izjemnih upokojitvah udeležencev NOV pred 9. 9. 1943 in bo v večji meri kot doslej odklanjala zahteve za izjemno upokojitve, bo udeležencem NOV pred 9. 9. 1943 zlasti v nekaterih primerih napravila očitno krivico. Če se bo kompleksno spremenil odnos do tega vprašanja, potem bi lahko sprejeli premike v kriterijih pri upokojitvah, sicer pa mislim, da ne.

ZAKONODAJALEC NAJ DOLOČI TUDI VIR FINANČNIH SREDSTEV

Drugo vprašanje je financiranje vseh vrst bonificiranih pokojnin. Nelogično je namreč, da se vse vrste bonificiranih pokojnin izplačuje iz skladov socialnega zavarovanja, ki se ustvar-

jajo iz obveznih prispevkov aktivnih socialnih zavarovancev. Če je zakonodajalec v zakonu o pokojninskem zavarovanju predvidel bonificirano pokojnino, potem bi moral tudi določiti vir finančnih sredstev za kritje razlike med višino bonificirane pokojnine in višino pokojnine, ki upokojevcu pripada po delovni dobi in povprečnem dohodku, ki se vzame za osnovo za izračun višine pokojnine. To naj bi veljalo tudi za bonificirane pokojnine udeležencev NOV. Skrb za udeležence NOV je splošno družbena. Zato menim, da bi razliko med višino bonificirane pokojnine in višino pokojnine, ki pripada udeležencem NOV po delovni dobi in povprečnem dohodku, morali plačati iz proračunskih sredstev republike ali federacije. To je realen predlog za odpravo primanjkljaja v socialnem zavarovanju, kolikor gre primanjkljaj na račun bonificiranih pokojnin borcev.

NE GRE TOLIKO ZA GMOTNI POLOŽAJ...

Kaj pa tisti udeleženci NOV, ki so bili upokojevali pod bonificiranimi pogoji in so se naprej zaposleni? Mislim, da je upokojevalec lahko zaposlen s polnim ali polovičnim delovnim časom — seveda, če je zdravstveno sposoben za delo — le v primeru, če je izpolnil vse pogoje zakona o pokojninskem zavarovanju, ki jih določa za zavarovance; torej 35 vstevnih let za pokojnino od 55 let starosti (moški) oziroma 30 vstevnih let za pokojnino ob 50 letih starosti (ženske). V nasprotnem primeru bi prišlo do take socialne diferenciacije med občani, kakršne doslej še nismo nikoli poznali!

In končno še vprašanje udeležencev NOV, ki so bili upokojevali relativno mladi in relativno zdravi, kar velja še posebej za oficirje JLA. Nekatje sem že zapisal staro resnico, da je *mojo življenja delo*. Večina teh ljudi živi brez dela, znašli so se v brezperspektivnem življenjskem položaju. Ne gre toliko za gmotni položaj, za višino pokojnin, kakor za relativno mlado človeško osebnost, ki jo brezdelje razjeda in tišči k tlom, gre torej za konkretnega živega človeka, ki bi rad še delal, ne pa samo čakal na smrt. To je kruta, surova resnica. S tem ne mislim zanikati pomembnosti gmotnega vprašanja, ki je zlasti pri udeležencih NOV z minimalno pokojnino, veliko družino ali boleznijo v družini vsakdanje življenjsko vprašanje. Nasprotno, ta problem je treba reševati, treba je skrbeti za gmotni položaj udeležencev NOV z minimalnimi mesečnimi dohodki! Rad bi opozoril samo na to, da je to vprašanje verjetno eno najbolj aktualnih in perečih problemov borcev-partizanov, ki niso sami krivi za položaj, v katerem se nahajajo. Menim, da bi bilo treba ta problem čimprej strokovno proučiti in predlagati pristojnim organom oblasti ustrezne ukrepe.

IVAN JENKO

Pismo uredništvu:

V katerem grmu tiči zajec?

V 44. številki jeseniškega »Zelezarja« sem priobčil članek z naslovom »Priznavalne borcem-prostovoljcem za severne meje«. V njem sem zapisal tudi nekaj takih, da sem s tem razburil duhove. Posebno z zadnjim odstavkom. Čeprav je besedilo tega odstavka nekoliko nerodno sestavljeno, so me kljub temu razumeli, da nihče ne zanika vloge upravnega odbora sklada pri delitvi priznavalnin, niti ne misli, da bi to vlogo prevzela krajevna združenja ZB NOV. Ta naj bi namreč vsako vlogo za priznavalnino prva pregledala ter ji priložila svoje mnenje. Nepoučen bralec bi bil lahko prepričan, da se spor vrti le okoli zadnjega odstavka, kar pa ni res. Kamen spotike je bila moja trditev, da je to stališče občinskega odbora ZBZ.

Tako stališče je zavzel na zadnje seji upravnega odbora sklada predsednik občinskega odbora ZBZ Jesenice. Na seji so mu očitali, da ne more predstavljati stališč odbora, ki ga vodi. Če torej zanikajo to vlogo predsedniku, se vprašamo, zakaj niso na sejo poklicali vseh članov občinskega odbora ZBZ. Prvič v zgodovini našega družbenega upravljanja lahko slišimo, da predsedniki družbeno-političnih organizacij ne morejo zastopati stališč svojih organizacij, če so vabljani na seje drugih organizacij ali gospodarskih organizacij.

Slišali smo, da krajevna združenja ZB ne delajo. Jasnno, da ne morejo, če so jim delo odvzeli občinski uradniki ali forumi in brez njihove vednosti rešujejo vloge njihovih članov. Če hočemo, da bodo krajevna združenja ZB med članstvom odigrala vlogo, ki jim pripada, jim bomo morali dati v bližnji prihodnosti več pravic pri odločanju, saj sta prenos pooblastil in decentralizacija eno izmed osnovnih smotrov našega razvoja.

Članek sem pisal na podlagi razgovora s predsednikom občinskega odbora ZBZ. Zato zadnji odstavek dopolnujem le toliko, da bi morali odbori krajevnih združenj ZB pri reševanju vloge za priznavalnino sodelovati z upravnim odborom sklada in predhodno pregledati vsako prošnjo ter podati svoj predlog za vsakogar, saj najbrž bolje poznajo posameznika kot vsi drugi.

Nedvomno bomo morali najti skupen jezik, saj notranja trenja in nepotrebnosti spori slabijo našo organizacijo. Nujno pa je, da se brez iht skrešijo naša mnenja, kadar iščemo najboljše rešitve raznih vprašanj bivših borcev.

KAREL ZORKO

Na sliki, kjer stojita drug za drugim, sta dva partizana, levi je Povelas Džuve, desni pa neki Ukrajinec, katerega priimka in imena ne vemo. Fotografirala sta se leta 1945 pred vrnitvijo v domovino.

Druga slika predstavlja vojaka predvojne litvanske armade Silvestrasa Ejdzulisa v letih 1936 ali 1937. Ejdzulis je bil kurir štaba jurišnega bataljona

15. divizije. Pri Rdečem kamnu v Suhli krajini je bil 9. aprila 1945 hudo ranjen v glavo in je med potjo v bolnišnico umrl. Po nekaterih podatkih je pokopan v Jelendolu.

Tretja slika predstavlja mitraljezca Gubčeve brigade Antanasa Strikauskasa. Fotografiran je leta 1965. Spominja se svojega tovariša Jožeta Kmetiča ali Kmetiča, ki je bil doma nekje pri Novem mestu. Leta 1945 sta pri njem doma skupaj dočakala novo leto. Največ se je bojeval okoli Žužemberka. Nadalje se spominja tovarišev Jakliča in Kodriča ali podobno.

Naslednja fotografija nam kaže Vavlovasa Tamošajtisa, mitraljezca v jurišnem bataljonu 15. divizije. Tam je bil skupaj z več rojaki. Tovariši so jih v šali imenovali »litvanski štab«. Dobro se spominja divizijskega komandanta Milana Tomica in bataljonskega komandanta Rudija Pušenjaka-Uragana, zelo pogumnega in pravičnega človeka.

Skupaj s Tamošajtisem so je v jurišnem bataljonu 15. divizije bojeval Viktoras Šauklis. Na sliki je kot dvaindvajsetletni fant leta 1942 ali 1943 na Dunaju. Tak je bil tudi kot partizan in mogoče se ga spominja za njegovi soborci.

Šauklis je postal član komсомola leta 1940, takoj ko je postala Litva sovjetska repub-

lika. Prve dni vojne so njegov kraj zasedli nacisti, Šauklisa pa odgnali na prisilno delo. V eni izmed dunajskih tovarn so se vsi Litvanci, ki jih omenjamo, seznanili, in se začeli dogovarjati, kaj naj naredijo, da se rešijo suženjstva. Ko so njihovo tovarno porušili zavezniški bombniki, so vse delavce Nemci poslali v Maribor. Tam so kmalu dobili zveze s partizani. Odšli so skupaj z drugimi novinci na Dolenjsko, med njimi tudi Šauklis. Iz Gubčeve brigade se je prostovoljno javil v jurišni bataljon. Pred koncem vojne je bil hudo ranjen in čez nekaj časa so njegovi rojaki zvedeli, da je med potjo v bolnišnico umrl. Dejansko pa so ga prepepeljali v Italijo, leta 1945 pa se je vrnil v domovino.

Kmalu je bil eden izmed najbolj hrabrih borcev litvanske narodne zaščite, ki se je bojevala z reakcionarnimi gverilci. Postal je deseteri in namestnik komandirja oddreda. Padel je pred 1. majem 1949 v boju s teroristi.

Predem sem odpotoval v Jugoslavijo, sem obiskal družini Ejdzulisa in Šauklisa. Prvi ima štiri otroke, najstarejši, rojen 1937, se komaj spominja očeta.

Samo to fotografijo imajo za spomin in nj. Šauklis ima dve hčerki. Vsi težko čakajo moje vrnitve, da bi zvedeli kaj več o očetih.

S. Borik

Opomba uredništva: Vsi, ki kaj vedo o omenjenih tovariših, naj takoj pišejo na uredništvo »TV 15«, ker ima tovariš Borik malo časa in se bo kmalu vrnil domov. K nam je prišel samo zato, da bi zbral gradivo o svojih rojakihi, ki so bili pri nas kot partizani.

Kmalu bomo počastili obletnico bitke za Knin, v kateri so sodelovali številni Slovenci v naslednjih enotah: popolna III. prekomorska udarna brigada, polovica tankovske brigade, artilerijska grupa VIII. korpusa, topniški divizion, 26., 19., 20. in 9. divizija, popolni minometalski bataljon in V. bataljon v 11. dalmatinski brigadi. V tej slavni bitki so sodelovali tudi drugi borci, ki so jih poveljstva poslala kot okrepitev v te brigade. Boji za Knin so trajali od 26. novembra do 5. decembra 1944. Nekatere enote, na primer 3. prekomorska brigada, so se borile na zunanjih obrambnih črtah okrog Knina že od 6. novembra 1944. Slika prikazuje množico nemških ujetnikov, zajetih pri Kninu.

Predsednik Franc Leskošek-Luka v Beli krajini

(Nadaljevanje s 1. strani)
slovil od kolektiva tovarne Beti in mu zaželel, da bi uresničil vse svoje načrte.

Invalidsko podjetje Komet je nastalo pred šestimi leti in je imelo v začetku samo šest šivalnih strojev. Letos bo vrednost proizvodnje znašala eno milijardo dvesto milijonov dinarjev in bodo imeli že za dvesto milijonov skladov. Predsednika je po obratih Kometa spremljal direktor Manek Fux; tudi tu se je tovariš Leskošek zanimal za prejemke in za razmere, v katerih delavci delajo; z zadovoljstvom je poslušal razlage načrtov, ki jih imajo v delovnem kolektivu za razširitev proizvodnje.

Mimogrede se je predsednik Leskošek odzval tudi vabilu direktorja kmetijske zadruge ing. Janeza Gačnika in si je v spredstvu vodje kleti Agniča ogledal kletne prostore. V pogovoru, ki je sproščeno stekel

med njimi, so ugotavljali, da je klet premajhna in da je glede na to, da so obnovljeni vinogradi začeli polno roditi, nujno misliti na predelovalnico in tudi na to, da bi pristno belokranjsko vino polnili v steklenice doma. Predsednik Leskošek se je strinjal s predlogom občinske skupščine in kmetijske zadruge, da je treba najti način, kako uskladiti rodnost vinogradov in kakovostno predelavo grozdja v domači kleti.

V pogovoru po obisku teh treh gospodarskih organizacij se je tov. Leskošek zanimal tudi za gospodarski razvoj v občini. Predsednik občinske skupščine kakor tudi predsednik občinskega odbora ZBZ sta razložila, da bodo v letošnjem letu skladi gospodarskih organizacij večji, kot je bil v letu 1958 družbeni bruto produkt, saj nameravajo razdeliti v sklade okrog eno milijardo tristo tisoč starih dinarjev. Ti uspehi so toli-

ko pomembnejši, ker so jih Belokranjci dosegli s lastnim trudom, iznajdljivostjo, požrtvovalnostjo in skorajda brez pomoči širše skupnosti. Občina pa ima spričo omenjenih uspehov še vrsto odprtih zadev, predvsem v komunalnem gospodarstvu, kulturi, šolstvu itd. Lotevajo se jih združeni in pripravljeni na napore. Prav zaradi tega bi bilo prav, da bi jih podprla širša družbena skupnost, ker bodo sami težko kos vsemu. Sami so dokazali, da je dinar zelo premišljeno vložen v njihovo gospodarstvo. Saj npr. v tovarni Beti en dinar, vložen v osnovna sredstva, daje osemnajst dinarjev bruto produkta in skoraj en dinar za sklade.

Predsednik Leskošek se je med drugim zanimal tudi za zadeve borcev in pri tem ugotovil, da so mnogo storili, vendar pa je še vrsta vprašanj, ki bi jih bilo treba skupno reševati.

M. S.

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Bitka za »Jadranski Gibraltar«

Pred sto leti, 20. julija 1866, je pri Visu prišlo do znane bitke med avstrijskim in italijanskim ladjevjem. Avstrijci, čeprav številčno in tehnično šibkejši, so zmagali zato, ker so imeli sposobnejšega komandanta in pogumno posadko — naše ljudi, mornarje z istrske in dalmatinske obale ter z jadranskih otokov.

Lesene proti železnim ladjam

Bitka pri Visu pa je zanimiva tudi zato, ker so se je zadnjič, vsaj z avstrijske strani, udeležile lesene vojne ladje. V tem spopadu so po več stoletjih spet uporabili udarec s kljunom po nasprotnikovi ladji. Ker se je ta taktika pokazala za zelo uspešno, so vse vojne mornarice začele graditi ladje z močnimi podvodnimi kljuni. Zaradi naglega razvoja ladijskega topništva, rušilne moči granat, povečanega dosega in hitrosti streljanja topov ter manevrske sposobnosti ladij pa so s to novostjo kmalu prenehali.

Bitka pri Visu je poučen primer vojskovanja na morju, kajti tu je zmagalo mnogo šibkejših ladjev, toda s sposobnim komandantom na čelu in s posadko, ki je bila trdno odločena ubraniti obalo svoje domovine pred tujim napadom.

Prusija in Italija proti Avstriji

Italija, ki je takrat bila pruski zaveznik, je prevzela obveznost, da bo istega dne, ko bodo pruske enote prešle avstrijsko mejo, začela operacije v Lombardiji in na Jadranskem morju. Italijansko vojno ladjevje, ki ga je sestavljalo dvanajst najmodernejših oklopnih in

ga ladjevja. Naposled pa se je le odločil in odplul z vsem svojim ladjevjem Visu na pomoč.

Admiral Persano je imel nekaj svojih ladij pred Komižo, druge pa pred Svetim Jurijem. Potem ko je s težkimi topovi prisilil k molku nekatere baterije, ki so branile vhod v glavno luko na otoku, se je pripravil, da 20. julija izvede odločen napad. Samo dan poprej pa je iz Anglije priplula bojna ladja »Afondatore«, ki je s svojimi 4.700 tonami bila čudež takratne pomorske tehnike. Zanj je neki angleški novinar trdil, da lahko s topovi kal. 250 mm sama potopi vse avstrijsko ladjevje.

Italijanski admiral se ustraši

Dvajsetega julija zjutraj je hitra italijanska ogledniška ladja »Esploratore« signalizirala, da je na obzorju videti neznane ladje. Persano je takoj nato svojih devet najboljših ladij obrnil proti severozahodu, da bi sovražniku presekali pot.

Medtem ko se je avstrijsko ladjevje bližalo otoku v obliki trojnega klina in z bojno ladjo »Ferdinand Maks« na čelu, je pihal močan veter, zaradi česar je bilo morje razburjano, vidljivost pa zaradi nizkih oblakov zelo slaba. Ko pa se je približno ob desetih morje nekoliko po-

velika praznina, skozi katero je zdrvelo sedem avstrijskih oklopnih. Vacca je sicer ukazal, naj jih začno obstreljevati, toda razdalja je bila prevelika, oženj pa zato neučinkovit. Admiral Tegethoff je svojim ladjam dovolil streljati šele potem, ko so se italijanskim ladjam približale na kakih tristo metrov.

Popoln poraz

Nastal je bojni metež. Morje so prekrili gosti oblaki črnega dima tako, da posadke niso razlikovale svojih od nasprotnikovih ladij. Ker so bile italijanske ladje sive, je avstrijski admiral ukazal že pred bitko, naj njegove posadke takoj udarijo, čim opazijo to barvo.

Ko je okrog enih neka avstrijska granata poškodovala krmilo italijanske ladje »Re d'Italia« in italijanska admiralska ladja brez admirala ni mogla več manevrirati, se je »Ferdinand Maks« z vso močjo zaril vanjo s svojim kljunom. Jekleno bodalo je prebilo trup ladje in skozi luknjo se je v notranjost ladje zalivala morska voda. Dve minuti kasneje je »Re d'Italia«, ponos italijanske vojne mornarice, izginil pod morsk gladino.

Kmalu nato se je vnela in umaknila iz boja oklopnica »Palestro«. Njenemu primeru so sledile tudi druge italijanske oklopnice, med njimi tudi »Afondatore«, na kateri je bil admiral Persano. To je bil sicer že konec bitke, ne pa še konec tragedije italijanskega ladjevja.

Ko je neki italijanski sodobni pisec ugotavljal vzroke tega nezaslišanega poraza, je priznal, da se imajo Avstrijci zahvaliti za zmago le junaškim posadkam, ki so jih sestavljali ljudje iz Istre in Dalmacije. (Po Narodni armiji)

Fotografija z uprašajem

Fotografijo, objavljeno v 44. številki »TV 15«, nam je pojasnil tovariš Ivan Uranič-Drago iz Ljubljane, Šerkova 13 — »Na sliki sta štab koroškega bataljona in 2. četa. V ospredju z leve so: komandant bataljona Ivan Uranič, drugi: komisar bataljona Ladislav Grad-Kijev, tretji: pomočnik komisarja Sahman-Volt, četrti: komisar 2. čete Ivan Minarič-Ivanov, peti: komandir druge čete Gorazd (padel), šesti: Valentin Pintar-Slave (padel). Slika je nastala konec novembra ali prve dni decembra 1943 v bližini avstrijske meje v solčavskem kotu pri kmetiji Pastirk, po partizansko »pri tetki«. — Bralce prosimo za pojasnilo tudi današnje fotografije. Predvidevamo, da je nastala poleti 1944 na Gorenjskem. Večina nosi angleške uniforme, pa tudi italijanske in druge.

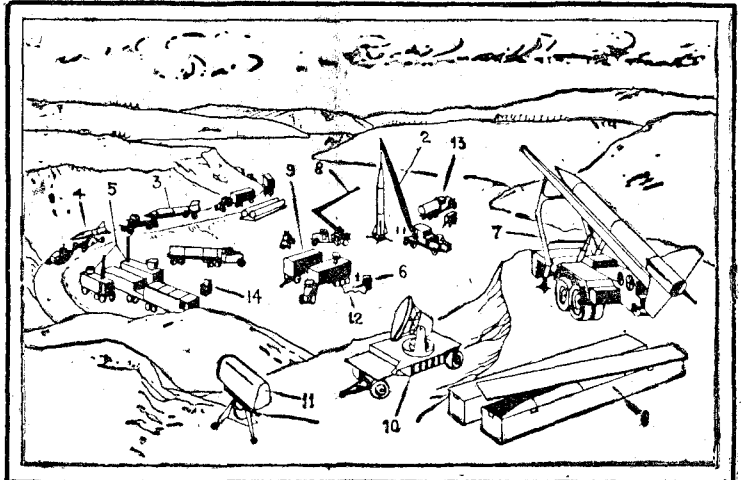
RAKETNA OPORIŠČA

Balistični raketni izstrelki spadajo med najpomembnejše orožje, ki ga imajo sodobne armade. Raketne izstrelke s taktičnim pomenom, ki so nekoliko manjši in imajo tudi manjši doseg, navadno spuščajo kar z vozil. To pomeni, da nimajo posebnih oporišč. Toda balistične projekte s strateškim pomenom, zlasti pa medcelinske, pa izstreljujejo s stalnih nadzemnih ali podzemnih oporišč.

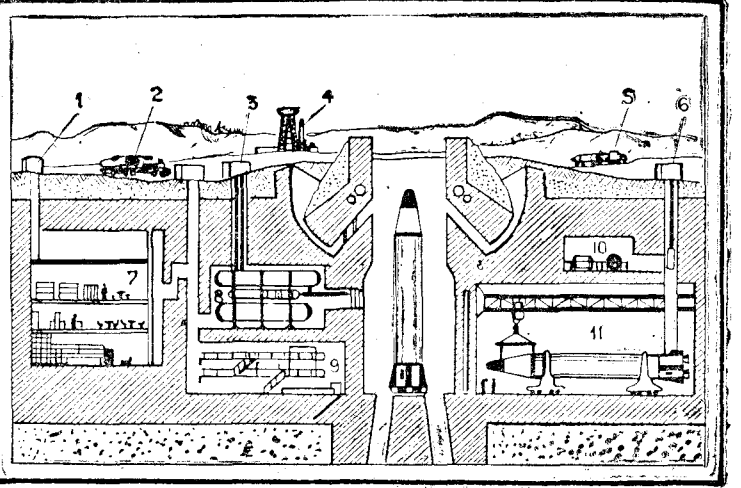
Nadzemna oporišča raketnih izstrelkov ni težko odkriti in jih uničiti. To pa tako, da jih bombardirajo iz zraka ali pa obstreljujejo z balističnimi izstrelki. Nekoliko težavnejša zadeva je odkrivanje podzemnih strateških izstrelkov, vendar je tudi te moč odkriti. Uničijo ali pa vsaj onemogočijo za daljši ali krajši čas pa jih lahko samo v primeru, če jih obstreljujejo z raketnimi izstrelki, ki imajo v glavi jedrsko ali termonuklearno razstrelivo.

Na spodnjih slikah vidimo izogled nadzemne in podzemne raketne baze.

1. in 6. — Vhod k dvigalom, s katerimi se posadka spušča v podzemne prostore; 2. — Kamioni-cisterne, ki dovajajo raketno gorivo in oksidator v tekočem stanju; 3. — Naprave za pretakanje goriva iz kamionov-cistern v rezervoarje; 4. — Dvigala, s pomočjo katerih raketne izstrelke preverjajo, preden jih spuste v podzemno skladišče; 5. — Vozilo za strateške raketne izstrelke, ki lete več tisoč kilometrov daleč; 7. — Prostor za delo, bivanje in počitek v oporišču; 8. — Podzemni rezervoarji za gorivo in oksidator, s katerim polnijo raketne izstrelke pred izstrelitvijo; 9. — Prostor s kontrolnimi napravami pri polnjenju raket z gorivom in oksidatorjem. Odtod dajo znak za izstrelitev raket; 10. — Generator za električno energijo; 11. — Prostor, v katerem na raketo pritrdijo jedrsko bojno glavo, ki jo sicer hranijo posebej.

1. — Posoda, v kateri prevažajo taktični raketni izstrelki; 2. — Dvigalo, s katerim postavljajo balistični raketni izstrelke taktično-operativnega pomena v lego za izstrelitev. Tak izstrelki leti nekaj deset ali celo sto kilometrov daleč; 3. — Vozilo za taktično-operativni izstrelki. Posebnega pomena je takrat, ko je na voljo več oporišč za izstrelitev; 4. — Vozilo za taktične izstrelke z dosegom nekaj desetih kilometrov; 5. — Naprave za vskladičenje in pripravljanje raketnega goriva in oksidatorja, s čimer napolnijo raketo pred izstrelitvijo; 6. — Generatorji za proizvodnjo električne energije; 7. — Starter za taktične izstrelke; 8. — Dvigalo, ki olajšuje polnitev izstrelka, kadar je ta v navpični legi; 9. — Prostor, v katerem poveljniško osebo s pomočjo geografskih kart in zračnih fotografskih posnetkov ugotavlja elemente za obstreljevanje cilja; 10. in 11. — Kadarji za opazovanje in zasledovanje cilja; 12. — Prikolica z elektronskimi kontrolnimi in komandnimi napravami; 13. — Pomožna delavnica z rezervnimi deli in orodjem za popravila; 14. — Opazovalnica, s katere usmerjajo delo v oporišču.

Novi podatki o ameriško-zahodnonemškem tanku

Ze pred tremi leti so neka ameriška in zahodnonemška podjetja sklenila sporazum o proizvodnji novega tanka. Ta bo imel 55 ton in bo v primerjavi z »Leopardom« in M-60AI boljše oborožen in z močnejšim oklopom. Imel bo plinskoturbinski motor s 1100 konjskimi močmi.

Novi tank bo prožnejši od dosedanjih. To bodo bržkone dosegli s pomočjo hidropnevmatičnega sistema. Pri izdelavi oklopa bodo uporabljali tudi plastične snovi, ki

Vojaške zanimivosti

bodo posadko tanka varovale pred nevtronskim sevanjem, medtem ko bo jekleni oklop stabiliziral sevanje. Tank bodo povsem hermetizirali in ga opremili z učinkovitimi cedili in ventilacijskimi napravami, morda pa bo imel tudi zalogo kisika za posadko.

Menijo, da bodo novi tank začeli izdelovati po 1970. letu tako da bo do 1975. leta že lahko povsem izrinil iz oborožitve ameriški tank M-60AI in zahodnonemški tank »Leopard«.

Helikopter nove vrste

Ameriška tovarna »Lockheed« preizkuša helikopter, ki naj bi prekašal vse dosedanje modele. Potem ko trikotni rotor z listi v običajni trikotni razporeditvi dvigne helikopter na ustrezno višino, se listi nagnejo nazaj in se združijo v eno samo nosilno krilo. V taki legi lahko helikopter s pomočjo dveh pomožnih motorjev leti s hitrostjo od 500 do 800 kilometrov na uro.

Jedrska naprava za ogrevanje potapljačev

Potapljači, ki se spuščajo v večje globine, pridejo v stik s hladno vodo. Zato je ameriška vojna mornarica poskrbela za posebno napravo, ki kot gorivo uporablja plutonij 238. Tekočina, ki prenaša toploto, kroži po cevih po potapljačevi obleki in ga tako greje. Vsa naprava je težka le sedem kilogramov, ni pa nobene nevarnosti pred radiacijo.

Sovjetske podmornice v »modrem pasu«

Po pisanju madžarskega tiska se sovjetske oceanske podmornice, oborožene z jedrskim orožjem, ne nehalno zadržujejo v vodah okrog Evrope in Azije. Te podmornice plovejo v tako imenovanem »modrem pasu«, o katerem je na 23. kongresu Komunistične partije Sovjetske zveze govoril tudi obrambni minister maršal Malinovski, in so huda ovira za morebitnega napadalca.

Vsestransko uporabno amfibijsko vozilo »stalwart«

Mehanizirane armade se bore na obsežnem prostoru in zato jih je težko oskrbovati. To bo se toliko težavnejše, če bodo mostovi porušeni. Zato bi potrebovali posebno transportno vozilo, ki bo lahko tudi v takih razmerah dovolj gibljivo. To naj bi bil »stalwart FV 620«, ki so ga izdelali v Veliki Britaniji na podlagi izkušenj z oklopnimi voziloma »saladinom« in »saracenom«.

»STEKLO« Izola

- Zastekljujemo objekte z raznovrstnim steklom hitro, solidno in poceni.
- Izdelujemo ogledala — uokvirujemo slike.

ZA NAROČILA SE PRIPOROČA DELOVNI KOLEKTIV IN ČESTITA ZA DAN REPUBLIKE.

wart FV 620«, ki so ga izdelali v Veliki Britaniji na podlagi izkušenj z oklopnimi voziloma »saladinom« in »saracenom«.

»Stalwart« je amfibijsko vozilo, vendar ne na gosenicah, temveč na šestih kolesih. Za prehod na kopnega v vodo in iz vode na kopno niso potrebne nobene priprave. Po suhem vozi s hitrostjo 69, po vodi pa 9 kilometrov na uro. Čeprav troši sedemdeset litrov goriva na 100 kilometrov, ga ima dovolj za 720 kilometrov dolgo pot. Vozilo lahko uporabljajo za prevoz ljudi in materiala ali pa kot vlečilec.

zvečer italijanske ladje le odplule, njihov cilj pa ni bila vsa vzhodna jadranska obala, temveč le otok Vis.

Persano je menil, da je Vis slabo utrjen in da se ga bo polastil že v prvem naskoku. Zgodilo pa se je drugače. Tamkajšnja garnizija se je tako odločno upirala, da Italijani tudi po dnevem obleganju otoka niso mogli osvojiti.

Admiral Tegethoff dolgo ni izplul, ker se je bal, da ga skušajo Italijani le odtegniti od Trsta, kjer je bilo pričakovati glavni udar italijanskega vojne-

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

»NB-13« napada

Tam gori, v hribih, je bilo vroče. Med ropotanje mitraljeznih rafalov so se mešale ostre eksplozije min in njihov stokratni odmev se je valil proti mirni morski gladini, ki jo je ogrevalo toplo septembrsko sonce.

V zalivu, skrite pred nezajenim pogledom, sta bili zasidrani dve ladji. Prva je na premcu imela oznako »PC-2«, druga, ki je bila večja in je na krovu imela pet topov, pa je bila »NB-13«.

Res je sicer, da sta to bili navadni leseni ribiški ladjici, toda spretne roke in pogumen duh so ju spremenili v vojni ladji, katerih moč ni bila v hitrosti in oborožitvi, temveč v pogumu in drznosti njunih posadk.

Motorji na ladjah so tiho šumeli, posadki pa sta opravljali vsakdanje posle na ladjah. V zaliv so pripluli to noč in pripeljali kakih dvesto pripadnikov mornariške pehote, ki se sedaj v hribih otoka Paga obaračunava z zadnjimi nemškimi posadkami.

Čas je počasi tekkel naprej in mornarji so v pričakovanju, da se bo iznenada zgodilo kaj novega, prisluškovali streljanju v hribih. Njihovega zanimanja za boj pa je bilo konec v hipu, ko je izza skalovja pritekel neki domačin in klical komandanta.

»Kaj pa bo spet to?« je zamrmral eden izmed mornarjev, medtem ko si je komandant popravljal kapo in stopil na premec.

»Komandant... Nemci...« je med mahanjem z rokami vpil človek na obali.

»Kje?« je prav tako glasno zavpil komandant in se oprjel na ograjo na robu ladje.

»V šimuni... Dva sta.« To je bil zaliv v bližini Kofljuna, kjer so se zadrževale partizanske ladje. Komandant »NB-13« ni niti najmanj okleval. Ukazal je dvigniti sidra, takoj nato pa sta ladji, druga za drugo, z največjo hitrostjo zapluli proti sovražniku.

»NB-13« in »PC-2« sta pluli precej vstran od obale in s svojima premcem rezali mirno morsko gladino. Boj na otoku se je že oddaljil, ko se je nenadoma iz morja dvignil steber vode; takoj zatem je prišlo do nove eksplozije, po tej pa še do drugih.

To so bili Nemci na otoku, ki jih boj ni zajel in ki so sedaj z minometi obstreljevali partizanski ladji. Niso pa bili nevarni, saj so mine padale daleč vstran. Da bi skrajšali pot, sta se ladji še bolj približali obali. »PC-2« je imel slabše motorje in je začel zaostajati za mnogo hitrejšim »NB-13«. Tedaj pa se je oglasil opazovalec na prvi ladji:

»Levo, dvajset. Ladja!«

Komandant se je ozrl v to smer in zagledal sovražnikovo jadralnico, ki je skušala skozi prehod med otokoma Skardo in Maunom priti v Zadar. To pa ji ne bo uspelo, ker ji je »NB-13« že presekala pot.

Obe ladji sta pluli druga proti drugi in ko sta si bili le še kakih osemsto metrov vsaksebi, je partizanski komandant poveljeval:

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital TOVARNE SVILANIT KAMNIK

»Pripravite se za boj!« Topovske cevi so se obrnile proti nemški ladji, toda na tej ni bilo videti nobenih priprav. Nemških vojakov sploh ni bilo poleg orožja. Dva ali trije Nemci so hodili po krovu tako malomarno, ko da so na običajnem križarjenju, ne pa pred partizansko ladjo. To je bilo sumljivo in zato je komandant »NB-13«, medtem ko je svojevo pomočniku dajal daljnogled, mrmral:

»Kaj vendar mislijo?« Ponašanje nemške posadke je prav zares bilo nerazumljivo. Komandant je nenehno opazoval jadralnico, na kateri je že lahko prebral ime »Angelina«, nato pa dejal:

»Moramo biti zelo previdni. Morda kaj pripravljajo. Kaj pa, če se nam bodo vdali?«

Njegov pomočnik je zmignil z rameni in molče opazoval nenavadno ladjo, ki je plula z nezmanjšano hitrostjo naravnost proti njim. Razdalja med obema ladjama je postajala čedalje manjša. Ko pa je bilo moč že z golim očesom opazovati krov sovražnikove jadralnice, na katerem se še vedno ni nič spremenilo, je komandant »NB-13« velel:

»Ustrelite mimo premca!« Komandir topa na premcu je ponovil ukaz in granata je pet ali šest metrov pred jadralnico dvignila v zrak steber vode. Takoj nato je z jadralnice šnila v zrak bela raketa.

»Vdali se bodo,« ze ušlo komandantovemu pomočniku.

Posadka »NB-13«, dotlej v napetem pričakovanju, se je kar oddahnila, ko so zagledali belo raketo. Videli so, da se Nemci nameravajo vdati, in napetost je popustila, ko so spoznali, da pred sabo nimajo več nasprotnika. Bolj zaradi discipline kot iz potrebe so še nadalje ostali poleg svojega orožja in opazovali jadralnico, ki je s svojimi širokimi boki puščala za sabo komaj vidne valove.

Ladji sta se čedalje bolj bližali druga drugi in ko sta bili že tako blizu, da bi se bilo moč tudi z glasovi sporazumevati, se je nenadoma zablistalo. Z »Angeline« je po »NB-13« padla

toča izstrelkov. Nemci so namreč bliskovito planili k svojemu orožju in ko so po »NB-13« začele sekati njihove krogle in trgati iveri, so partizani sprva kot ohromeli zastali.

Nemci so bili zelo natančni. Že s prvimi rafali so razbili šipe na poveljniškem mostu. Zadeli so tudi komandanta, ki se je opotekaje komaj še drževal na nogah. Merilec topa

na premcu je bil tudi ranjen. Ob drugi nemški salvi se je posadka »NB-13« vzdramila in hip kasneje so nemško jadralnico zasuli s svinčeno točo. Prvo presečenje je bilo že mimo in sedaj je bila posadka »NB-13« tista, ki je vsa divja sprčo zahrbtnega napada neusmiljeno pometala krov »Angeline«. Streljali so z vsem orožjem, kar so ga imeli.

»Na »Angelini« tega niso pričakovali in so potem, ko so na »NB-13« svoj ogenj še okrepili, skušali najti svoje rešitev v morju.

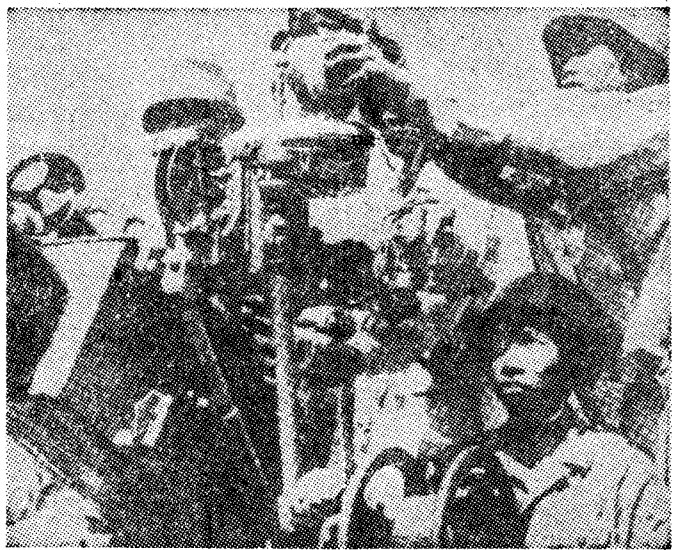
Nenadoma pa je s krme »Angeline« švignil proti nebu gost dim in zakril očem najtrdovratnejše med nemškimi mornarji — moštvo pri topu na krmi. Ko se je nekaj hipov kasneje dim spet razpršil, so na »NB-13« vse cevi usmerili proti temu topu. Iz petih cevi so granate letele proti krmi, mitraljezi pa so pritiskali na prožile in spuščali dolge rafale po nemških topničarjih.

Krov nemške jadralnice je bil pokrit s trupli. Na »Angelini« ni bilo več videti žive duše. Sovražnikov odpor je povsem ponehal. »NB-13« se je približala jadralnici. Pomočnik komandanta, ki je sedaj poveljeval, je skušal nemško ladjo doseči, preden bi jo uničil požar, ki je divjal na krmi. To pa zato, da bi snel tako zelo potrebne topove.

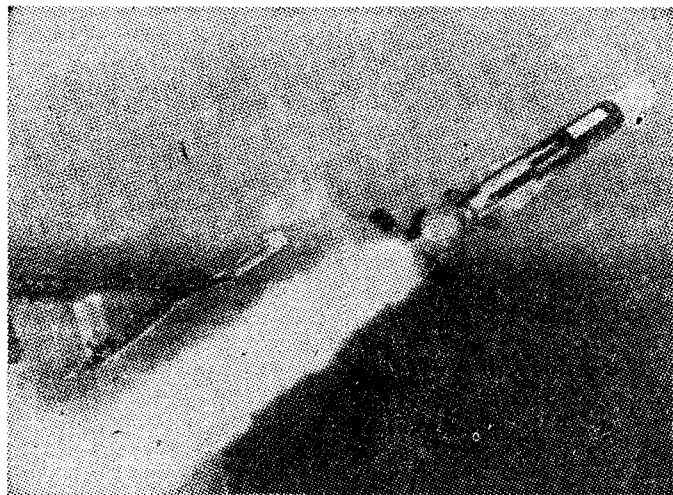
Požar pa je bil le hitrejši. Ko je »NB-13« imel le še kakih deset metrov do jadralnice, je na krmi izbruhnil silovit ogenj. Vnelo se je skladišče z municijo in odjeknilo so že prve eksplozije. Jadralnici se ni bilo več mogoče približati. Zato je »NB-13« ustavil motorje in začel iz morja pobirati nemške mornarje. Bilo jih je devet, med njimi tudi neki polkovnik iz štaba za protidesantno obrambo.

To se je zgodilo 9. oktobra 1944... BORO RADONJIC

FOTO S PODPISOM

SEVERNOVIETNAMSKO PROTILETALSKO TOPNIŠTVO je zelo nevarno tudi najsoodobnejšim ameriškim letalom. Na sliki vidimo severnovietnamske topničarje ob protiletalskem topu kal. 57 mm sovjetskega izdelka

BRITANSKI DIRIGIRANI PROJEKTIL »Sea Dart« tipa »ladja-zrak« je namenjen za uničevanje nasprotnikovih letal (ne glede na to, kako visoko so) in raket, pa tudi ladij. Na ladji potrebujejo tanj dva radarja: prvi poišče cilj, drugi pa usmerja izstrelke

JANKO BERNIK

IZ ŠKOFJELOŠKIH GOZDOV V NEMŠKA TABORIŠČA

Zaradi tehnične napake v tiskarni je bil izpuščen srednji del tega prispevka. Zato ga objavljamo v tej številki.

Na Kumrovo kmetijo je legla tiha noč. Civilisti so ležali na podu, kuharji pa so tiho kvartali v kuhinji. Hans Heider se je zleknil pri peči, z nabito pištolo v roki. Tudi mi trije smo sicer zadržani pri mizi.

V zgodnjem jutru so gestapovci odvedli Januška. Taborišče jim mora pokazati, so ukazali. Dolgo jih ni bilo nazaj. Ko smo bili zopet sami, je Janušek iztisnil: »Pokazal sem jim staro taborišče in ko so švabi opazili prevaro, me je eden izmed njih s kopitom treščil med rebra. Gotovo mi je kaj zlomil.«

Ob prvem jutranjem svitu je bil na vrsti Rihrtaršid. Odvedli so ga v sobo in po nečloveškem tuljenju sem spoznal, da ga zverinsko mučijo. Nato so prišli pome. Sredi sobe je stal močan stol za sekanje mesa. Heider me je zagrabil za lase in me potegnil na stol. Nato se je pričelo... Zasliševali so enkrat mene, enkrat Tineta, od sedmih zjutraj do ene popoldne. Eni so topli, drugi pa nosili v hišo jesenove palice. Nato so naju pretepali z bičem, dokler se ni prelomil.

Cez dobro uro nam je Heider ukazal, naj se sezujemo. Da bomo ustreljeni, je dejal. Nekaj njegovih pogrebcev nam je vzelo mere za grob. Nato so odšli. Nazaj jih ni bilo več kot eno uro. Nestrpno smo pričakovali odrešilni strel, toda zaman. Vrnili se je tisti, ki nam je bil poprej odvzel čevlje in nam jih vrnil. V Poljanah so nas gnali v gasilski dom ali farovž — ne spominjam se dobro. Kazalo je, da Nemci pripravljajo veliko hajko in da čakajo samo še na poročila raztrgancev, ki so lovili kurirje in vohali za partizani.

Po približno eni uri postanka v Poljanah so nas vkleknjene naložili na avto in z veliko hitrostjo odpeljali v Škofjo Loko.

V jetniški celici je bil med mnogimi drugimi zaporniki tudi Keršič iz Šiške. Poprej je bil partizan na Dolenjskem. Dva tedna pred zajetjem so se bili naši četi pridružili Tarzan, odredni kurir, neki četni komandir z Dolenjske in Keršič, z ilegalnim imenom Crni. Izvedel sem, da je Tarzan baje imel nalogo, da Crnega likvidira. Toda dogodki so se obrnili Crnemu v prid. Prišel je pripovedovati:

»Vašo četo so sinoči popolnoma razbili. Polovica je padla, polovico pa so zaprli v šoli Gabrk. Tudi mene so sinoči ujeli. Bili smo v Kozjekovi bajti v Tošcu, jaz, Tarzan in Janez Subic z Bukovega vrha. Tam so nas nenadoma napadli Nemci. Vdrl so v kočjo in ko sta se spopadla Subic in neki Nemec, je Nemcu padla brzostrelka iz rok. Pobral sem jo in jo podžgal v roki. Ko so Subica ukrotili, mi je Nemec vzel brzostrelko iz rok in se mi zahvalil. Tarzana so na begu ustrelili.«

Keršičeva pripoved mi je dala misliti. Pobrali hitrostrelko in ne streljati? Kaj to pomeni?

V celici sem srečal tudi Feliksa Ciglerja, mizarja, doma iz Šentvida nad Ljubljano. Povedal je, da so ga ujeli s Perkovo četo v Udinborštu. Bilo jih je trinajst, med njimi tudi neka partizanka. Vsi so se morali sleči do gola in ko so se Nemci naveličali pretepati, so se zopet oblekli. Cigler je bil, dokaj svoboden, ker je hodil na gestapo kurit peči. Naslednjega dne je tudi Cigler izginil.

Cez nekaj dni se je vrnil Crni. Pobahal se je, da so mu Nemci dali novo obleko, čevlje in klobuk. Po dolgem premišljevanju mi je uspelo razvozlati zagonetko, kajti Keršičeva nova obleka se mi je zdela zelo znana. V mislih sem se vrnil teden nazaj, ko smo se oglašili pri kmetu Škompcu. V prvem nadstropju domačije smo v omarah videli mnogo oblek, med njimi tudi vojaške. Vendar nismo vzeli nobene, ker smo računali, da se še vrnemo. Sedaj mi je postalo jasno, posebno še, ko so v zapore prignali Škompeca. Crni ga je bil ovdal in v zahvalo je lahko vzel novo obleko iz Škompečeve omare. Crni je živel samo še nekaj dni. Nemški vojak, katere je vodil po bližnjih hribih, so se ga naveličali in ga ustrelili.

Tretji dan je prišel pome gestapovec Luhter. Na zaslišanju sem priznal samo nepomembne stvari, da sem druge, pomembnejše, lahko zatajil. Luhter je povedal, da so mojo četo res razbili, toda kasneje se je izkazalo, da je lagal.

Gestapovci so v moje veliko začudenje postali z menoj še kar človeški. Luhter mi je ponujal cigarete in žganje in celo v pekarno me je vodil in mi kupil kruha. Za tolmača je bil bivši trgovec Šturh iz Rateč. Dejal sem mu, da ga bodo kmalu obiskali partizani, ker so izvedeli, da tepe in muči naše ljudi. Prestrašeni tolmač mi je zato vsak dan odstopil polovico svoje malice.

Nekega dne so v zapore pripeljali več kmetov z Martinjega vrha. Pojavil se je tudi Cigler. Neki kmet me je opozoril, naj se pazim Ciglerja, ker je izdal kmete z Martinjega vrha.

Z Januškom in Subicem nisem imel stikov. Zasliševali so ju v drugi sobi. Meni pa ni šlo v glavo, zakaj je Luhter z menoj tako prijazen, posebno še, ker z mojimi podatki ni mogel biti zadovoljen.

Tiste dni nam je zapretila velika nevarnost. V gostilni v Binklju so partizani ustrelili nekega člana wehrmarchta. Nedvomno bi nas postrelili kot talce, ko ne bi bili najhujši gestapovci odsotni.

Pač pa je Luhter nastopil zelo ostro. Hotel je vedeti mnogo več, kot sem mu že povedal. Dejal sem, da ne vem nič o kakršnikoli partizanski centrali, pač pa sem mu povedal, da smo imeli politična predavanja. Razložil sem mu ideje minimalne in maksimalne revolucije; tako sem vedel, da ne bom nikogar izdal. Toda slabo sem našel. Moj zagovor je dal Luhter natisniti v brošuri. Navedel je, da sem potrdil, da bodo komunisti gorenjskim kmetom odvzeli zemljo ter da preganjajo druge organizacije. Seveda nisem pri tem mislil nikogar drugega kot veleposestnike, katerim bi bilo treba vzeti zemljo. Drugi dan sem podpisal zapisnik z zaslišanja. Podpis pa so Nemci izrabili za propagando. Zato so mi po osvoboditvi očitali, da sem pisal članke in jih podpisoval.

Takoj po podpisu zapisnika sem se moral odpraviti na pot v Begunje. Iz Škofje Loke smo odrinili okrog devete popoldne: šofer, Kinkelin, neki kmet po imenu Torka in jaz. Bilo je sredi decembra in sneg je že zapadel. Med potjo sem se spominjal naših pohodov po robu Jelovice in misli, ki so nas obhajale, ko smo zrl v dolino nad kaznilnico v Begunje. Takrat sem se zgrozil ob misli, da bi morda kdaj zašel med kaznilniške zidove. Sedaj sem vedel, da se bo strah uresničil...

V Begunjah so me dodelili v celico številka 12, kjer je bilo natlačenih že okrog 50 zapornikov, med njimi tudi Janušek in Subic. Sobni starešina je bil apotekar Lavičar iz Tržiča, človek na mestu; večkrat je prejemal pakete in jih razdelil med nas. Ležali smo na slam. Sredi celice je stala miza, ob kateri so nekateri vneto kartali. Hrane smo dobili vedno zelo malo, tako da se je po neslišni minuti jedalca zaslišalo strašansko žvenketanje, podobno kot v kleparski delavnici.

Poleg gladi in strašne živčne napetosti smo okušali tudi obliko maščevanja, »štrafeksercir«. Gestapovci so nas nagнали na igrišče, kjer smo tekali, skakali in počenjali razne druge akrobatske stvari, take, ki pristajajo športniku v dobri kondiciji.

Obrtno podjetje »SPLOŠNE OBRATNE DELAVNICE«

L a š k o

- PLESKARSTVO
- SLIKARSTVO
- MIZARSTVO
- ZIDARSTVO
- KLEPARSTVO

DELA IZVRŠUJEMO HITRO IN SOLIDNO

LJUBLJANA

ZA ŠPORT IN REKREACIJO V ZIMSKIH, DNEH

V III. NADSTROPJU TRGOVSKE HIŠE nama V TOMŠIČEVI UL. 2

- smučiči:
 - Standard Metalic — od 185 do 215 cm
 - Start Metalic — od 180 do 205 cm
 - Olympic Hickory — od 180 do 215 cm
 - Skimaster — 205 cm
 - Combination — od 135 do 215 cm
 - Set Acryl — od 195 do 210 cm
 - Bloke — od 150 do 180 cm
 - otroške smučiči Pionir — od 110 do 170 cm
- smučarske palice — aluminijaste, od 120 do 150 cm

- drsalke — za hockey — Polar — Tempo
- drsalke — za umetno drsanje — Kristal
- drsalni čevlji — za umetno drsanje — za hockey
- trenerke — nemške in domače
- smučarske kape — volnene v različnih vzorcih
- varnostne vezli
- Tyrolia — Skimaster — (avstrijske)
- Tyrolia — Junior —
- Mesta — (nemške)
- Antigips — (domače)

IZBIRA ZA VSAKOGAR — NAKUP TUDI NA POTROŠNIŠKI KREDIT

nama

LJUBLJANA

NADALJEVANJE

NPD IN SA JE NSDAP...

Na prvi pogled je naš današnji naslov morda le golo igranje s črkami, vendar je to ena izmed zunanjih značilnosti za dogodek, ki močno spominjajo na čase, ko si je Hitler utiral pot na vrh nemške politike. Skratka: neonacistični stranki v Zahodni Nemčiji (NPD) so potrebni le še nekdanji udarni oddelki SA, pa bo tako po politiki kot po načinu vzpona popolnoma podobna Hitlerjevi stranki NSDAP.

V povojni nemški zvezni republiki so kmalu oživele nacistične stranke, ki so se zaradi prepovedi oblasti skrivale pod različni licemerskimi imeni. Toda njihova dejavnost je bila razdrobljena, političnega uspeha skorajda ni bilo.

28. novembra 1964 je v Hannoveru nastala Nemška nacionalno-demokratska stranka (NPD) iz dvanajstih neonacističnih strank. Njeni najmočnejši sestavni sta bili Nemška ljudska stranka in Stranka nemškega rajha (prava naslednica NSDAP). Neonacisti so namreč uvideli, da z razdrobljeno dejavnostjo ne bodo ničesar dosegli in zato so si ob ustanovitvi NPD postavili za cilj priti v parlament na rovaš Adenauerjeve in pozneje Erhardove Krščansko-demokratske stranke (CDU) in Straussove Krščansko-socialne stranke (CSU).

Hmburški »Die Welt« je ob ustanovitvi nove stranke vzviljeno prezirljivo zapisal: »Brezupna zgodovina desnega radikalizma (tako so imenovali neonacistična gibanja) v Zvezni republiki je tema le za ljudi, ki skrbijo za zaščito ustave, za tuje statistike pa je le stvar decimalnih računov.«

Toda kako je potem mogoče, da je novembra letos NDP na volitvah v Hessenu dobila 7,8 glasov in s tem 8 od 96 sedežev v hessenskem parlamentu? Gotovo bo uspela tudi na volitvah na Bavarskem. (Naš sestavek je napisan pred tem dogodkom. — Op. p.)

NDP je uspela zaradi spretnih politikov in zaradi političnih razmer v Zvezni republiki Nemčiji, kjer so raje prepovedali komunistično partijo kot neonacistična gibanja in organizacije.

Na čelu stranke sta bremenski tovarnar Fritz Thiel in potomec stare junkerske družine Adolf von Tadden, ki se je med drugo svetovno vojno boril na vzhodni fronti. Thiel je uradni, Tadden pa resnični in duhovni vodja, ki je bil do leta

Politični obzornik

1964 predsednik Stranke nemškega rajha. (V programu te stranke iz leta 1948 je pisalo, da je »stranka beguncev in nekdanjih članov nacistične stranke«.) V vodstvu NPD je 18 ljudi, med njimi kar 12 nekdanjih nacistov.

Program NPD je na kratko takle: »Zavrtniti je treba laž, da smo mi krivi za vse težave na svetu. Zaščititi bi bilo treba našo mladino pred ljudmi, ki vztrajajo pri stalni krivdi in ne-nemnem kesanju. Boriti se je treba proti javni nemoralnosti in zavarovati je treba žensko dostojanstvo. Družine z več otroki bi morale dobiti posebno zaščito države in družbe. Naši vojaki bi morali služiti blaginji in varstvu naroda, zavedati bi se morali tradicij v sodobnem duhu, vendar samo pod nemškim poveljstvom. Končati je treba našo odvisnost od tuje delovne sile, gospodarstvo pa prevzeti iz rok tujih investitorjev.« Itd.

NPD gre torej za »nemško Nemčijo«, njeni funkcionarji romajo na grobove nacističnih zločincev, padle nemške vojske in civiliste v drugi svetovni vojni proglašajo za žrtve, oficirje, ki so leta 1944 poskušali ubiti Hitlerja, proglašajo za izdajalce nemškega naroda. Vse v dobri stari Hitlerjevi tradiciji.

Takšni so tudi zunanji znaki. Vsi večji shodi so v Münchnu in Nürnbergu, na njih nosijo nacistične uniforme in odlikovanja, na zastavi imajo zveržen ključasti križ, eden izmed govornikov na münchenskem kongresu NPD pred parlamentarnimi volitvami v avgustu 1965 pa je pozabil, kje je, in je govor začel s besedami: »Mi, nacionalsocialisti, mislimo...«

Na parlamentarnih volitvah je za NPD glasovalo nič manj kot 660.000 Nemcev... Marca letos so bile občinske volitve v Schleswig-Holsteinu in na Bavarskem. NPD je v prvi pokrajini izbrala 11. v drugi pa 52 »poskusnih občin«. V njih je dobila 10 odstotkov glasov, v celoti pa v obeh pokrajinah 4 odstotke. Tudi Hitler leta 1928 ni imel dosti večjega uspeha na volitvah... Zanimivo je, da je NPD lepo uspela celo v Hamburgu, ki je dolga leta veljal za antinacističnega. V nekaterih krajih je NPD postala tretja najmočnejša stranka, v nekaterih krajih so neonacisti predsedniki občin ali drugi vplivni funkcionarji.

Tak uspeh je treba pripisati dvojni politiki NPD. Nižji funkcionarji propagirajo med množicami z izrazito nacističnimi gesli, medtem ko višji govorijo pred borskimi oblastmi in tujeji proti nacistom in celo grajajo »neodgovorne postopke posameznih članov«. Zakaj NPD trdi, da nacistom ni isto kot nacional-socializmu, tako da je proti nacizmu, ne pa proti nacionalsocializmu, »katerega pridobitev ne gre zanemarjati«.

V NPD je približno 60 odstotkov nekdanjih nacistov; med temi 61 odstotkov moških. Po starosti je 37 odstotkov članov med 45. in 59. letom, 18 odstotkov pa mladincev. 46 odstotkov članov so trgovci in uslužbeni. Svoje mladinske organizacije NPD še nima, zato pa se uspešno uveljavlja v desničarskih mladinskih organizacijah, kakršni sta na primer »Mladi Vikinzi« in »Patriotska mladina«.

Vsa neonacistična glasila imajo danes naklado 227.000 izvodov. Med njimi je najmočnejši »Deutsche National-Zeitung und Soldaten Zeitung« (100.000 izvodov), organ NPD pa je »Deutsche Nachrichten«. V prvem listu lahko preberete tudi takšne članke: »Razkrinkana prevara o plinskih celicah«. Listi se zavzemajo za to, da bi nehali soditi in obsojati nacistične zločince, da bi Nemčija nehala plačevati vojno odškodnino itd. Ne pišejo pa o tem, da so neonacisti v letu 1964 oskrunili 171, lani pa 561 židovskih grobov.

Kdo plačuje NPD? Članarina je majhna: 3 marke oziroma marka in pol za upokojene, ženske in mladino. Toda veliko je bogatih podpornikov, zelo močne so zbiralne akcije (na že omenjenem münchenskem zboru so zbrali 5.010 mark — z verdico za šampanjec, ne s čelado: v korak s časom...). Sam Goebbels bi bil divji od veselja, če bi vedel, da ima NPD tudi akcije »kri za stranko«: vsi člani dajejo kri, denar za kri pa gre v strankino blagajno...

V razmerah, v kakršnih živi današnja Zvezna republika, je jasno, da se bo neonacizem kreplil, saj ne gre nikomur na živce. Tako na primer je sodišče razsodilo, da je nezakonito imenovati NPD neonacistično stranko, da pa ni nič narobe, če se o njej govori, da je zbirališče starih nacistov.

Kdo bo preganjal neonacistične, ko pa še s starimi niso opravili in če zadostuje le uradni demanti trditve, da je bil celo predsednik republike Lübke član nacistične stranke, če kandidat za novega kanclerja Kiesinger kratko in malo prizna, da je bil član NSDAP, če grede v prodajo knjige o nacizmu in piosče s Hitlerjevimi govori, če sta Speer in Schirach prodala svoje spomine za velikanske vsote, če je v nemški vojski izmed 189 generalov kar 110 članov Hitlerjevega štaba in če so bili vsi generali današnjega Bundeswehra že oficirji v Hitlerjevem Wehrmachtu...? In kdo bo preganjal neonacistične, če milijonov »Quick« je nekaj časa objavljala serijo reportaž o vdovi Hermana Göringa, Emmy, v kateri lahko preberete tudi takšne izjave: »Seveda vem, da so bila koncentracijska taborišča za komuniste in žide, toda v mojih očeh so to bili zavodi za politično prevzgojo. Moj mož ni hotel niti slišati za taborišča, ko je zvedel, da so nekoga ujetnika topli in ga pri tem ranili.« In kdo more nazadnje dokazati, da NPD ni nevarna, češ da ima samo 29.000 članov, ko pa je zanjo že lansko jesen volilo 660.000 Nemcev?

STANE IVANG

Erich M. Remarque: Ljubi svojega bližnjega

Potem, ko smo si ogledali oba prva teksta Remarqueove nemške trilogije, romana Na zahodu ni nevega in Črni obelisk, nam preostane še zadnji del trilogije, roman LJUBI SVOJEGA BLIŽNJEGA. V prevodu Bruna Hartmanna ga je izdala založba Obzorja v Mariboru in tako po sredoval slovenskim bralcem troje pomembnih tekstov znanega nemškega pisatelja, ki sodi med najbolj brane sodobne avtorje. Pisatelja, ki se je prav s temi romani, posvečenimi Nemčiji in njenim ljudem, oglašil v opomin in opozorilo vsemu človeštvu.

Medtem ko je v prvem romanu Nemške trilogije Remarque opisal življenje na fronti in usodo uničene generacije, je v drugem tekstu prikazal Nemčijo neposredno po prvi svetovni vojni, v času gospodarske stiske in uničujoče inflacije. Tretji del, roman Ljubi svojega bližnjega, pa je posvečen nemškim emigrantom, tistim najboljšim nemškim ljudem, ki jih je nacizem pogнал preko svojih meja v tuj svet. Med temi begunci so nekateri židje, ki so si tako rešili svoja življenja, največ pa je med njimi političnih nasprot-

nikov Hitlerizma. Toda žal so bili ti begunci v Evropi slabo sprejeti. Niso jih smatrali kot protinacistične temveč predvsem kot Nemce. Zato jim niso samo odklanjali vsako pomoč, temveč so jih oblasti evropskih držav celo odkrito preganale. Deloma zaradi svojih ljudi, predvsem pa zato, da se ne bi zamerile Hitlerju. Kako kratkovidno so pri tem ravnale je seveda še nekaj let kasneje pokazal razvoj zgodovinskih dogodkov v Evropi. Beguncem, ki so prihajali iz Nemčije in Avstrije, Švice, Francije niso dajali dovoljenj za bivanje, niti ne dokumentov, in ker so bili begunci brez lastnih listin, so jih policijske oblasti v teh državah zapirale, držale nekaj časa v zaporu in nato postavile na mejo sosednih držav. Emigranti so bili tega vajeni. Če se jim ni posrečilo izmuzniti se policiji, so si za izgon izbrali tisto državo, kjer so pričakovali najboljše sprejem. Seveda je bil ta skoraj povsod enak. Naslednjo noč so jih spet postavili na mejo in jih poslali v negotovost čez mejno črto tja, od koder so prišli. Le v Českoslovaški so nemški begunci uživali malce bolj človeški sprejem in

dobili dovoljenje za vsaj nekajdnevno bivanje. Tako so begunci živeli ves čas ne samo izredno skromno, skorajda bedno, temveč tudi nemirno življenje, saj so bili ves čas v nevarnosti, da jih zapro in poslejjo nekam čez mejo v nadaljnjo negotovost. Preživljali so se s preprodajanjem raznih drobtin, vezalk, vžigalnic, parfumov, mila, zobne paste, doživljali pri tem najrazličnejša razočaranja in skratka užili prav malo svetlih trenutkov. Pa čeprav so bili pravzaprav prvi borci proti sistemu tlu, proti kateremu se je nekaj let nato boril ves pošten svet.

Tudi glavni junak tega Remarqueovega romana, študent medicine Ludwig Kern, se potika po svetu po Pragi, Dunaju, Zürichu in Parizu. Večkrat je prišlel spremeniti svoje bivališče, včasih prostovoljno, včasih pa v spremstvu policajev. Tudi on se preživljal skrajno bedno, doživljal vse trdote emigrantskega življenja, nerazumevanje oblasti svojih držav, nerazumevanje ljudi, pa tudi njihovo izkoriščanje in izkoriščanje nekaterih sleparstih elementov, ki jih ni sram povleči koristi tudi iz teh bednih ljudi. Poleg Kerna in njegovega dekleta, s katerim odide sledniti v Mehiko, ki sprejme nekaj beguncev, se v romanu celo galerijo najrazličnejših oseb. Od nekdanjih profesorjev in zdravnikov, do sleparjev, prostitutk, ruskih knezov in policajev vseh narodnosti. Med begunskimi osebami izstopa predvsem Steiner, ki ima kot politični begunec odlične zveze, ki se znajde v vsaki situaciji, ki pa ki se vendar žalostno konča. Medtem ko se Kern uti v Ameriko, se Steiner, ki je ženo pustil v Nemčiji, vrne k njej, ko zve, da je nevarno zbolela. Gestapo pa ga zgrabi in Steiner si po ženini smrti sam izbere rajši smrt, kot da bi končal v krempljih gestapa.

Remarque nam torej v tem romanu prikazuje svet neposredno pred zadnjo vojno, svet evropskih držav, v katere se zatekajo in v katerih živijo protinacistični begunci iz Nemčije. Z drastično prikazovanjem odnosov do teh beguncev in razmer v evropskih državah pisatelj močno obožuje režime teh držav, borcev proti Hitlerju pa postavlja svetel spomenik.

Seveda je treba pripomniti, da je pripoved izredno zanimiva, da se v romanu prepletajo številne zgodbe o usodah ljudi in da nas zato tekst močno pritegne. Vsekakor mnogo bolj kot pa prejšnji roman te trilogije Črni obelisk. Tako romana ne odložimo, dokler ga tako rekoč na dušek ne preberemo. Ta tekst zasluži, da ga preberemo in da oživimo spomin na tedanje čase pred zadnjo vojno, ko je še strah pred nacizmom grozil udušiti svobodoljubni svet.

STANE IVANG

Tadeusz Holuj: Konec našega sveta

V teh nemirnih časih, ko se človeštvo znova boji vojne, je prav, da ne pozabimo dogodkov, ki so pred dobrima dvema desetletjema pretresali svet. Nobeno propagandno glasilo pa nima tolikšne moči kot leposlovno delo, napisano z zavestjo, zahosim in prepričljivostjo. »Konec našega sveta«, roman poljskega pisatelja Tadeusza Holuja, ki je pred kratkim izšel pri Cankarjevi založbi v Ljubljani (zbirka »Mozaik«, prevedla Sonja in Uroš Kraigher, opremil Karel Hrovatin), je — kot pravi sam pisatelj — »sicer roman, katerega glavni dogodki in osebe na neki način podajajo zgodovinsko resnico, vendar pa je to roman, ne pa kronika, spomin ali avtobiografija. Nobeneč smisla torej nima, da bi bralec v njem iskal portrete avtentičnih oseb ali da bi gledal na zgodbo kot na točno zgodovinsko pripoved.«

»Konec našega sveta« je roman o Osvobodilni vojski, ki se ga svet spominja samo kot Auschwitza, velikanskega nacističnega taborišča smrti. V tem taborišču, ki je bilo pravzaprav nekakšno mesto — toda mesto smrti — so nacisti pomorili v plinskih celicah, pobesi-

li, postrelili ali do smrti izstradali okoli štiri milijone ljudi, med njimi tudi 20.000 Judov. Pisatelj Holuj z nenavadno močjo pripoveduje o grozotah taborišča, katerega žrtve so bili predvsem židje, Poljaki in Rusi, o tem, kako lahko človek v boju za obstanek najprej skrije le zase, o tem, kako se ta človek pozneje spremeni iz pisca političnih člančkov in knjig, v katerih celo vidi v esesovcih in nacizmu ljudi, ki ravno tako delajo za idejo kot komunisti, v borbenega revolucionarja, ki nazivlje velikim žrtvam in osebi tragediji — ženo glavnega junaka Henrika Bernarda in pozneje Henrika Matule (življenje mu reši mrtev taboriščni ...). Nemci umorijo s plinom — dela le za to, da bi svet zvedel za strahote Auschwitza in da bi vsaj nekaj žrtev ušlo smrti.

Roman Tadeusza Holuja je pretresljiv predvsem zaradi opisov taboriščnega življenja — apeloval, za pisanja v bunkerje in upora taboriščnikov, ki so z nermom grozili in ki ponavljajo besedo: »Nikdar več!« (»Konec našega sveta« smi v filmski verziji pred kratkim videli tudi pri nas.)

STANE IVANG

Odlična kava — Porto caffè

Borci, obiskujte predstave kinematografov, ki objavljajo svoj spored v TV 15

- KINO TRIGLAV, LJUBLJANA
23.—24. XI. 1966 »Svetovljani«, amer. barvni film
25.—27. XI. »Patrola smrti«, ameriški vojaški film
28.—30. XI. »Z ognjem in mečem«, ital.-francoski barvni CS, film po romanu Henryka Sienkiewicza
- KINO VEČE, LJUBLJANA-POLJE
23.—24. XI. 1966 »Nikolaj Buravščikov domača vojna komedija
25.—27. XI. »Zmarostavje Mihajla Strogova«, francoski barvni CS pustolovski film
28.—30. XI. »Meč in tehničar«, franc. kriminal. CS film
- KINO ZALOG, LJUBLJANA-POLJE
26.—27. XI. 1966 »Gangsterji«, angleški kriminalni film, wistavščinski
28.—30. XI. »V spopadu«, domači film
- KINO ZADOBROVA, LJUBLJANA-POLJE
23. XI. 1966 »Lepo življenje«, francoski film
26.—27. XI. »Revolveraš iz Arizone«, češki barvni western, CS
28.—30. XI. »Samba«, špansko-brazilski barvni CS
- KINO RADIO JESENICE
23.—25. XI. 1966 »Ljubezen v Las Vegasu«, amer. barv. CS film
26.—27. XI. »Marko Polo«, jugoslovansko-italij. barvni film
28.—30. XI. »Serengeti ne sme umreti«, nem. barvni film
- KINO PLAVZ, JESENICE
23. XI. 1966 »Ljubezen v Las Vegasu«, amer. barvni CS film
24.—25. XI. »Nedelja v New Yorku«, amer. barvni film
26.—27. XI. »Serengeti ne sme umreti«, nemški film
28.—30. XI. »Marko Polo«, jug.-italij. barvni CS film
30. XI. »Dvoboj na soncu«, amer. barvni film
- KINO ŽIROVNICA
23. XI. 1966 »Major Dundee«, amer. barvni film
26. XI. »Pod nebom Mehike«, mehiški film

- 27. XI. »Nedelja v New Yorku«, amer. barvni film
28. XI. »Masčevalce Drakute«, italij. barvni CS
30. XI. »Marko Polo«, italij.-jug. barvni CS
- KINO DOVJE, MOJSTRANA
24. XI. 1966 »Major Dundee«, amer. barvni film
26. XI. »Nedelja v New Yorku«, amer. barvni film
27. XI. »Pod nebom Mehike«, mehiški film
30. XI. »Masčevalce Drakute«, italij. barvni CS
- KINO KOROŠKA BELA
26. XI. 1966 »Ljubezen v Las Vegasu«, amer. barvni CS
27. XI. »Major Dundee«, amer. barvni film
28. XI. »Serengeti ne sme umreti«, nemški film
- KINO KRANJSKA GORA
24. XI. 1966 »Pod nebom Mehike«, mehiški film
25.—26. XI. »Major Dundee«, amer. barvni film
27. XI. »Ljubezen v Las Vegasu«, amer. barvni CS
- KINO CENTER, KRANJ
22. XI. ob 16, 18, 20 »Kako je osvojen divji zahod«, I. del, amer. barvni CS
23. XI. ob 16, 18, 20 »Kako je osvojen divji zahod«, II. del, amer. barvni CS
24. XI. ob 16, 18, 20 »Kako je osvojen divji zahod«, III. del, amer. barvni CS
- KINO KROPA
28. XI. ob 19 »Sojenje v Nürnbergu«, amer. film
27. XI. ob 15 in 20 »Pesem za karabinke«, mehiški barvni film
ob 17 »Sojenje v Nürnbergu«, ameriški film — vstopnina zvišana
- KINO KRVAVEC
28. XI. ob 19 »Zajtrk pri Tiffanyju«, amer. barv. VV film
27. XI. ob 15, 19, 20 »Navaronska topova«, amer. barvni CS film — vstopnina zvišana
ob 17, 30 »Zajtrk pri Tiffanyju«, amer. barvni VV film
28. XI. ob 19 »Sojenje v Nürnbergu«, amer. film — vstopnina zvišana
- KINO SVOBODA, KRANJ
27. XI. ob 15, 17, 19 »Do zmage in naprej«, prem. jugosl. CS film
- KINO NAKLO
26. XI. ob 19 »Do zmage in naprej«, prem. jugoslovanskega CS film

Pravni nasveti

J. L., Jesenice — V NOB ste aktivno sodelovali osemnajst mesecev in vam je ta čas tudi priznan kot posebna doba v dvojnem štetju. V vojski pa ste ostali tudi po osvoboditvi, in sicer sedem mesecev po 15. maju 1945. Na zavodu za socialno zavarovanje na Jesenicah ste pred kratkim zahtevali, da se vam tudi ta čas prizna v delovno dobo, pa so vam odgovorili, da nimate pravice, ker niste bili niti oficir niti podoficir. Pri tem pa je zanimivo, da ste bili zaradi nesreče, ki ste jo utrpeli že v otroških letih, kasneje spoznani za nesposobnega za vojaško službo. Med vojno pa seveda to ni bilo važno. Zato sprašujete, zakaj se delajo med borci NOB razlike in se obravnava borci drugače kot oficirji in podoficirji. Razen tega pa vas zanima, ali imate pravico zahtevati, da se vam tistih sedem mesecev po 15. maju 1945 všteje v delovno dobo ali ne.

O vprašanju, ki ga postavljata J. L. smo tudi v našem listu že govorili in je bilo tudi v pravni posvetovalnici dano ustrezno pojasnilo. Vendar pa se vprašanja kljub temu še

pogosta, kar kaže, da je to vprašanje še vedno aktualno in da problem vendarle ni urejen tako, kot bi moral biti. Dejstvo je, da se mnogi nekdanji borci čutiljo prizadete, ker se jim čas službovanja po osvoboditvi ne šteje v delovno dobo in se jim odračunava na račun služnja kadrovskega roka. Sicer pa o tem vprašanju določajo predpisi sledeče:

Po čl. 142 temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju se zavarovancem kot posebna doba šteje čas službovanja v jugoslovanski ljudski armadi po 15. maju 1945 do demobilizacije, vendar po odbitku obdobja, ko je zavarovaneec doslužil kadrovske rok. Seveda ob odpušči iz vojske ni bil oficir, aktivni podoficir ali vojaški uslužbenec. Jasno je, da se ves čas prebit v NOB do 15. maja 1945, vsem borem, ne glede na to, ali so bili navadni borci ali oficirji ali podoficirji, šteje v dvojnem trajanju. Čas, prebit v JLA po osvoboditvi, pa se šteje v delovno dobo v dejanskem trajanju aktivnim oficirjem in podoficirjem. Ostalim

borcem, ki niso imeli čina, pa se šteje samo tisti čas, ki jim še preostane po dosluženi kadrovskega roka. Če je bil borec v osvobodilnem boju vsaj toliko časa, kolikor je znašal obvezni rok vojaške službe, se mu ves čas po osvoboditvi šteje v delovno dobo, sicer pa samo toliko, kolikor mu ostane po odbitju obdobja, ki se mu vračuna v kadrovske rok.

Obstoj poseben pravilnik za izvajanje zakona o vojaški obveznosti, ki določa, da se oseba, rojenim leta 1919 in starejšim, šteje, da so obvezni rok odslužili. Če ste torej rojeni leta 1919 ali celo prej, potem se vam mora ves čas, ko ste bili v JLA po 15. maju 1945, všteti v delovno dobo, četudi sta bili brez čina. Takim kot ste vi, se torej ničesar ne odbije od dobe, preostane v JLA po 15. maju 1945. Za druge pa velja sledeče: Če so ti borci imeli pravico služiti rok enega leta, v NOB pa so bili šest mesecev ali manj, so morali doslužiti šest mesecev. Če so bili po 15. maju v JLA več kot šest mesecev, se jim torej čas nad 6 mesecev všteje kot posebna doba v delovno dobo. Šest mesecev pa se jim odšteje na račun kadrovskega roka. Če so borci pripadali rodu voj-

Naše vrste se redčijo

— RUDI PRESTERL-JUG
Po hudih boleznih nas je v 63. letu starosti zapustil RUDI PRESTERL-JUG z Golinika pri Kranju. Rodil se je kot šesti izmed desetih otrok. V naprednem duhu ga je že v rani mladosti

dosti vzgajal oče, znani socialdemokrat in osební prijatelj Ivana Cankarja. V narodno-osvobodilno gibanje se je vključil že na pričetku okupacije in v svojo družino opravljal številne terenske naloge. Leta 1933 se je priključil Komunističnemu odredni, kjer je opravljal dolžnost odrednega obveščevalca. Nemci so mu zeno in dva majhna otroka odgnali v taborišče. Po osvoboditvi je bil eden najbolj aktivnih komunistov. S svojimi poštenimi nazori je do zadnjega ostal zvest delavskemu razredu. Slava njegovemu spominu!

V Zepovcih pri Radgoni je 13. oktobra umrl v 63-letni JANEZ OVSENIK, nekdanji predsednik in član odbora ZB; udelestvoval se je tudi v gasilskem društvu. Bil je skrben oče desetim otrokom, od katerih sta dva še mladoletna. Rodil se je v Dobručevem in se je pred vojno preživljal kot gozdni delavec. V narodno-osvobodilno gibanje se je vključil še pred italijansko okupacijo. Najprej je bil borec, potem bolničar, kuhar in stražar pri komandi mesta Logatec. Odlikovan je bil trikrat. Leta 1936 se je z družino preselil v Zepovce in si tam ustvaril nov dom. Huda bolezen in smrt sta mu preprečili, da bi v miru preživel ostaneč življenje in preskrbel številno družino.

Pogreb je pokazal, kako je bil pokojni Janez Ovsenik priljubljen med nekdanjimi so-borci in drugimi, ki so ga poznali. Spomin na njega bo ostal trajno med nami! A. M. K.

VIDKA SKOBERNETA ni več med nami. Zahrbna bolezen mu je presegla ni življenja in iztrgala iz naših vrst dobrega moža, prijatelja in tovarša. Rodil se je v vasi Brezje pri Senovem. Ker na revni domačiji ni bilo kruha za vse, se je zaposlil v rudniku v Senovem. Ze jeseni 1941 je imel prve stike z aktivisti OF in borci breške čete. Tako je postal eden izmed prvih aktivistov na območju Senovega. Julija 1944 je vstopil v partizane, kjer je bil do osvoboditve. Vsa leta, vse do nedavnega se je udele-

ževal družbeno-političnega življenja, bil je napreden književalec in vester uslužbenec z varovalnice. Kjer je bil nazadnje zaposlen. Smrt pomeni za vse nas, ki smo ga poznali, neudomestljivo izgubo. Slava njegovemu spominu!

Skupščina občine Kranj

z družbeno političnimi organizacijami

POZDRAVLJA VSE DELOVNE LJUDI
IN KOLEKTIVE KRANJSKE OBČINE Z
ŽELJO ZA VSESPLOŠNIM NAPRED-
KOM IN NENEHNO RASTJO GOSPO-
DARSKE MOČI.

NAJ ŽIVI 29. NOVEMBER,

TERMoeLEKTRARNA ŠOŠTANJ

PROIZVAJA ELEKTRIČNO ENERGIJO
V TERMoeLEKTRARNAH
VELENJE IN ŠOŠTANJ

VSEM ODJEMALCEM ELEKTRIČNE ENERGIJE
IN POSLOVNIM PRIJATELJEM
PRISRČNE ČESTITKE
OB 21-LETNICI PROGLASITVE REPUBLIKE

Skupščina občine Postojna

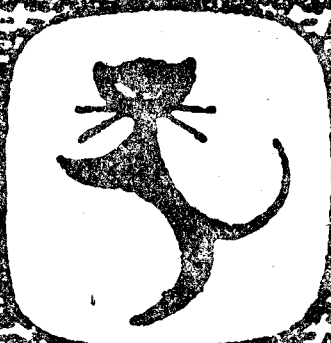
in družbeno politične organizacije

ČESTITAJO VSEM DELOVNIM LJUDEM,
POSLOVNIM PRIJATELJEM IN NEKDANJIM BORCEM
ZA 21. JUBILEJ PROGLASITVE NAŠE DOMOVINE
ZA REPUBLIKO

SKUPŠČINA OBČINE METLIKA

IN DRUŽBENO POLITIČNE ORGANIZACIJE

ČESTITAMO OB LETOŠNJEM JUBILEJU PRAZNOVANJA
DNEVA REPUBLIKE Z ŽELJO ZA NADALJNJIMI USPEHI
NAŠE SOCIALISTIČNE SKUPNOSTI

Znak kvalitete: TEKSTILNA PREBOLD

TEKSTILNA
TOVARNA

»PREBOLD«

PREBOLD

Tel.: Celje 26-19,
Prebold 1

RUTE • FLANE-
LA • DUVETIN
• ZAVESE •
DELEN • CIC •
BARHENT • BA-
TIST

Železarna Štor

Štor pri Celju

• TELEFON:

Celje 31-71 do 73 in Štor 1; Veleprinter 934-18

PROIZVAJA: Surovo železo, belo, sivo hematitno in specialnih kvalitet — SM jekla: kvalitena ogljikova, plemenita ogljikova, kvalitetna nizko legirana, plemenita nizko legirana in jekla za vzmeti vseh vrst — Vsa prednja jekla izdelujemo v toplo valjanih profilih: okroglo, kvadratno, 6 in 8-oglasto, ploščato, specialne profile po posebnih naročilih — Litoželezne valje: za potrebe črne in barvaste metalurgije, industrijo gume, papirja in mlinško industrijo — Kokile: vseh vrst in tež — Litoželezne vodovodne cevi — Cevovode za ladjedelništvo — tankerje — Strojno litino: do kosovne teže 15 ton v vseh kvalitetah JUS, modificirano litino, modularno KGR litino, ki se odlikuje z zelo visokimi mehanskimi kvalitetami, ognja varno in proti kislinam odporno litino — Šamotni material: opeko standardnih oblik in oblik po zahtevah naročnikov ter malto v kvalitetah SK 34 in več — Zahtevajte katalog naših proizvodov

Železarji Štor čestitajo ob dnevu republike
vsem delovnim tovarišem v naši domovini

Skupščina občine Šentjur pri Celju

S KRAJEVNIMI
ORGANIZACIJAMI ZB NOV
IN OSTALIMI
DRUŽBENO POLITIČNIMI
ORGANIZACIJAMI
ČESTITA
VSEM NEKDANJIM BORCEM,
DELOVNIM LJUDEM
IN KOLEKTIVOM
OB LETOŠNJEM JUBILEJU
DNEVA REPUBLIKE

Tovarna dušika Ruše

Ruše — Slovenija

PROIZVAJA

KARBID:

za avtogeno varjenje,
razsvetljavo
in acetilensko kemijo

FEROKROM-SURAFFINE:

za jeklarsko industrijo

ELEKTROKORUND:

za brušenje in izdelavo
brušnega papirja
in brusov

TALJENI MAGNEZIT:

za elektroizolacijo

**KISIK IN ACETILEN-
DISSOUSPLIN:**

za rezanje in varjenje
metalov

BRZOJAV: AZOT Maribor

TELEFON: 80-108 Ruše

Čestitamo za 29. november — DAN REPUBLIKE

ALUMINIJASTA OPREMA ZA GOSTINSTVO, TRGOVINO, KLUBE, ŠOLE, BOLNICE, LETOVIŠČA IN GOSPODINSTVA. ALUMINIJASTA OKNA, VRATA IN IZ-

ALPOS

TOVARNA ALUMINIJASTE OPREME

ŠENTJUR pri Celju

LOŽBE, VARILNI PRAŠKI »VI-GA« ZA ALUMINIJ, BAKER IN SIVO LITINO.

- ŽELEZNIŠKA POSTAJA SENTJUR
- POŠTA: SENTJUR PRI CELJU
- TELEFON ŠTEVILKA 19, HIŠNA CENTRALA
- BRZOJAV: »ALPOS« SENTJUR
- TEKOČI RAČUN 603-11-1-93

Skupščina občine Lenart v Slovenskih goricah

in družbeno politične organizacije

čestita
za Dan republike
z najboljšimi željami
za nadaljnji vsestranski razcvet
naše domovine

ELEKTRO CELJE POSLOVNA ENOTA CELJE, Celje

čestita
vsem odjemalcem električne energije
in delovnim ljudem
za 29. november — Dan republike

PODJETJE ZA UPRAVLJANJE STANOVANJSKIH HIŠ, VELENJE

SKRBI ZA REDNO VZDRŽEVANJE OBSTOJEČEGA
STANOVANJSKEGA FONDA V DRUŽBENI LASTNINI

PRISRČNE ČESTITKE VSEM POSLOVNIM PRIJATELJEM, HIŠNIM SVETOM
IN DELOVNIM LJUDEM ZA DAN REPUBLIKE

»INTEREVROPA KOPER« — OBRAT »AVTOREMONT« V SEŽANI

SE PRIDRUŽUJE ČESTITKAM
IN PROSLAVAM DELOVNIH LJUDI
IN KOLEKTIVOV ZA 29. NOVEMBER

CHROM — METAL, Velenje

- čestita vsem poslovnim prijateljem,
delovnim ljudem in nekdanjim borcem ob letošnjem jubileju praznovanja dneva republike

Občinska skupščina Trebnje z družbeno političnimi organizacijami

čestita
vsem delovnim kolektivom
in delovnim ljudem
za Dan republike — 29. november

MIZARSTVO »DRAVINJA« Slovenske Konjice

ČESTITA
ZA DAN REPUBLIKE —
29. NOVEMBER

»ELEKTRO CELJE« CELJE

čestita
vsem poslovnim prijateljem
in potrošnikom električne
energije
za DAN REPUBLIKE —
29. november

„INIS“

INDUSTRIJA STEKLA, NOVO MESTO

ČESTITA

VSEM POSLOVNIM PRIJATELJEM,
DELOVNIM KOLEKTIVOM
IN DELOVNIM LJUDEM
TER NEKDANJIM BORCEM ZA 29. NOVEMBER —
DAN REPUBLIKE!

Opekarna RAČE

• IZDELUJE

OPEKO, ZIDAKE IN STREŠNIKE
ZA PRAZNIK REPUBLIKE ČESTITAMO VSEM DOBAVITELJEM
IN ODJEMALCEM TER DELOVNIM LJUDEM

Skupščina občine Ajdovščina

in družbeno-politične organizacije

ČESTITAJO
OB DNEVU PROGLASITVE REPUBLIKE
IN ŽELE VSEM OBČANOM IN DELOVNIM KOLEKTIVOM
PRIJETNO PRAZNOVANJE OB SPOMINU
NA 29. NOVEMBER 1945

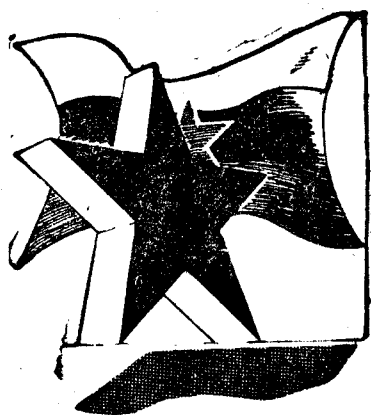

Skupščina občine Grosuplje

in politično-družbene organizacije

ČESTITAJO
DELOVNIM LJUDEM,
VSEM OBČANOM,
PREDVSEM PA NEKDANJIM BORCEM
ZA 21. JUBILEJ —
PROGLASITEV NAŠE DOMOVINE
ZA REPUBLIKO

DOLENJSKA BANKA IN HRANILNICA N O V O M E S T O

S PODRUŽNICO V KRŠKEM IN EKSPOZITURAMA V METLIKI IN TREBNJEM

ČESTITA ZA DAN REPUBLIKE, 29. NOVEMBER, VSEM SVOJIM
KOMITENTOM,
VLAGATELJEM HRANILNIH VLOG IN DELOVNIM LJUDEM

ČEVLJARSTVO MOKRONOG

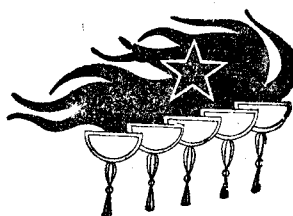
čestita delovnim ljudem in kolektivom za 29. november, praznik republike.
Izdelava in popravila vseh vrst obutve.

MERCATOR LJUBLJANA POSLOVNA ENOTA »TRZAN« MOKRONOG

priporoča obisk prodajaln v Mokronogu, Trebelnem, Češnjici in Pušavi, kjer nudimo potrošnikom mešano robo. Ob jubileju proglasitve republike pri- srčen pozdrav.

DELOVNI KOLEKTIV VELETRGOVINE

Mercator LJUBLJANA

Vsem delovnim ljudem, kolektivom priskrbe čestitke za 29. november — dan republike.

V 280 prodajalnah, 25 samopostrežnih trgovinah po Sloveniji lahko kupite vse, kar potrebujete za vsak dan.

Skupščina

občine

Ribnica

in družbeno politične organizacije

čestitajo

vsem občanom za Dan republike, 29. november.

PREDILNICA VOLNE BEGUNJE NA GORENJSKEM

• predeluje domačo volno za ročno in strojno pletenje

PRISRČNE ČESTITKE ZA 29. NOVEMBER — DAN ROJSTVA NOVE JUGOSLAVIJE

Proizvajamo umetne bruse in segmente vseh vrst za obdelavo umetnega in naravnega kamna ter kovin v magnetni in šelakovi vezavi. Nadalje proizvajamo razne vrste mlin- skih kamnov za žitarice, luščenje oljars in mletje paprike, kave in za ostalo živilsko industrijo ter nekovinski kaloti in delomit, mleti za potrebe steklarske industrije in kot polnilo za barve in gume.

Za vse informacije se obračajte na naslov:

umetni brusi in nekovine
Zreče — Slovenija
telefon Zreče 7,
Telegram »Comet«, Zreče

SKUPŠČINA OBČINE CERKNICA

z vsemi družbeno političnimi organizacijami v občini

ČESTITA

PREBIVALCEM NOTRANJSKE ZA 21. JUBILEJ
PROGLASITVE REPUBLIKE.

V SVOBODNI DOMOVINI SI KUJEMO NOVO ŽIVLJENJE, ŽIVLJENJE,
KI GA BO VREDNO ŽIVETI.

KREDITNA BANKA CELJE, podružnica Velenje

čestita vsem svojim komitentom, vlagateljem hranilnih vlog in vsem delovnim ljudem, za dan republike.

Delovni ljudje! Vlagajte svoje prihranke za čas, ko vam bodo nujno potrebni, poslužujte se vezanih vlog — višja obrestna mera — namensko varčevanje za stanovanja.

»Projekt - nizke zgradbe«

LJUBLJANA, PARMOVA 33

ČESTITA

VSEM POSLOVNIM PRIJATELJEM

IN DELOVNIM LJUDEM

ZA 21. JUBILEJ

PROGLASITVE REPUBLIKE

OB DNEVU REPUBLIKE ČESTITA

KOLEKTIV TOVARNE

Alpina - Žiri

VSEM DELOVNIM IN POSLOVNIM PRIJATELJEM

- Nakupovalci — v vseh prodajalnah renomirane tovarne »ALPINA« je velika izbira obutve različnih modelov gojzarjev, moških, ženskih in otroških čevljev
- Izdelki so priznani tudi na inozemskem tržišču
- Kupujte izdelke tovarne

»ALPINA« — ŽIRI

SOŠOLCI

Iz neke brigade poročajo, kako je neka njihova patrolja blizu Ribnice zalotila dve ženski, ki sta se vračali iz postojanke. Ena je takoj pobegnila, čeprav so streljali za njo, drugo pa so ujeli. Ni hotela povedati, odkod je. Stara je bila kakih trideset let, delala se je zelo neumno. Pripovedovala je, da ima doma šest otrok. V cekarju so ji našli veliko baterijo, nekaj sladkorja,

solj in raznih drobnjarij. Iz bataljonskega štaba so jo gnali v brigadnega, kjer so jo tri dni imeli zaprti. Ves čas so jo zasliševali, pa ni hotela nič povedati. Tretji dan pa je prišlo v štab več žensk in kup otrok. Jokali so in prosili, naj spustijo mater. Komisarju so se zasmili in je obljubil, da bo spustil mater, če le povedo, kako se piše, od kod je doma in kje je oče.

Oče je bil seve pri domobrancih, prav tako vsi strici. Ženska je končno le povedala svoje osebne podatke...

Glej jo, glej, se je začudil Savo, spet iz vasi, kjer je Stanislav kaplan!

Bral je nadaljevanje poročila: Aretiranka je izjavila, da imena ženske, s katero je šla iz Ribnice, ne ve. Prvič jo je videla v Ribnici, baje je neke od Vidma, toda to sklepa samo po govorici. Baterijo je dobila pri trgovcu, ki ima trgovino pri cerkvi. Kako se piše, ne ve, ker ni pogledala na tablo nad vrati. V Ribnici je bila samo enkrat, ko je bila še otrok.

Zakaj je kupila baterijo?

Prosil jo je neznan partizan, menda je oficir. Videla ga je dvakrat ali trikrat, ko so bili partizani v vasi. Dal ji je tudi denar in obljubil veliko masti, če mu ustreže...

Zensko so res izpustili. Nekdo je poročilo pripisal s svinčnikom: Vprašati vse službe, če je res kdo naročil baterijo. Sledil je seznam s podpismi in ugotovitvijo, da nihče. Nobena radijska postaja takih baterij ne potrebuje...

Toda lahko bi prišel tudi kdo iz roških bolnišnic, baz ali delavnic? Morda bi rad poslušal radio na baterije?

Neznani radiotelegrafist je z drobnjo, otroško pisavo, na iz zvezka iztrganem listu sporočal, da je nedavno slučajno naletel na neznano oddajno postajo, ki je morala biti neke blizu, nikakor ne več kot deset kilometrov daleč. Način oddajanja mu je bil popolnoma neznani. Preden je utegnil zapisati nekaj skupin znakov, je postaja prenehala oddajati. Pozneje je velikokrat poslušal na istem valu, pa nikoli več ni nič slišal. Očitno postaja stalno menja val in čas oddajanja.

Savo se je spet ozrl na zemljevid. Deset kilometrov! Precejšen kos dežele. Spomnil se je formule za površino kroga in izračunal kvadratne kilometre. Spet iskanje igle v skednju. Toda krog je pokrival vas, kjer je kaplanoval Stanislav.

Tista vas! Tudi naslednji list papirja je govoril o njej. Tri dni je bil v njej cel vod domobrancev. Mimo so hodile brigade, bataljoni, patrolje in intendante. Tudi skozi vas, pa nihče ni povedal, kdo se skriva v njej. Le kaj so počeli v vasi vse tri dni, zakaj so tvegali, da jih naši obkolijo in vse pobijejo?

Tretji dan je prihajal proti vasi bataljon Vojske državne varnosti. Domobranci so se najbrž ustrašili, oddali nanj nekaj streliv in pobegnili. Bataljon se je razvil v strelsko vrsto in jurišal v vas. Nikjer več sledu o kakih domobrancih. Nihče nič ne ve, vsi delajo neumne obraze. Če ne bi slišali streliv in krogel, ki so jim piskale okoli glav, bi partizani skoraj ne verjeli, da so naleteli na sovražnika.

Takrat pa se je od nekdaj pojavil kosmat partizan, ves polvaljan, prašen in poln slamnatih resic po obleki. Z oteklim jezikom je prosil za vodo, se opotekel od slabosti in začel pripovedovati:

Prvič je tedaj prišel v te kraje, doma je na Štajerskem. Trije so šli v patroljo. Celo popoldne so oprezali okoli vasi, lačni in žejni. Proti večeru so se zmenili, da bodo v eni izmed hiš naročili, naj jim nekaj skuha. Rečeno — storjeno. Izbrali so najlepšo hišo in zahtevali jesti. Ženska se ni preveč upirala. Velik lonec žganec in kislega zelja iz prejšnjega leta. Nič ne de, samo da je nekaj za vedno prazni želodec. Dva sta stala na straži, eden je jedel.

Zadnji je bil na vrsti ravno on. Komaj je nekajkrat zajel, je zaslišal pred hišo korake. Pogledal je skozi okno. Domobranci. Tovariša sta ga pustila na cedilu in jo popihala brez strela ali pa so jo zajeli in neke skrivaj umorili...

Na robu je nekdo s svinčnikom pripisal: Ta in ta, ki sta bila tega in tega dne v patrolji, sta pogrešana. Trupel niso našli.

Vrgel je žlico po mizi, zgrabil puško in skočil skozi vrata na dvorišče. Preskočil je plot, stekel skozi nekakšen vrt in se znašel pred velikim skednjem z zaprtimi vrati. Za seboj je že zaslišal klice: Kje je, tukaj je tekel, ujemite ga. Skočil je pod skedenj in se začel po trebuhu plaziti, da bi prišel na drugo stran. Toda tudi tam je že zaslišal korake preganjalcev in zagledal njihove noge. V stiski je pogledal navzgor in tik nad glavo opazil v podu skednja luknjo. Naglo se je povzpел skozenjo in se zaril v kup slame, kjer je obmiroval. Ravno ob pravem času: zunaj je nekdo ukazal, naj pogledajo tudi pod skedenj.

Tako so ga izgubili. Stemnilo se je. Zunaj je bilo vse tiho, tako da je skrivajčijo se pomislil, da so domobranci odšli. Počasi se je plazil proti vratom, jih od znotraj počasi odprl in stopil na dvorišče. Nekaj časa je poslušal, nato je smuknil okoli vogala, spet nekaj časa poslušal in počasi stopal dalje. Nenadoma je nekdo pred njim tiho zaklical: Stoj! Kdo je? Tako po domače, slovensko, da bi mu skoraj ušlo: Partizan... Pa se je zadnji hip premislil in rekel: Jaz sem, Lojze. Ne da se mi spati. Oni je nekaj zamrmral, skrivajoči pa se je obrnil in stekel nazaj v vas. Zaletel se je v prvi skedenj in se znova zaril v slamo. Dušilo ga je, bal se je, da ne bi zaspal in začel smrčati, kihati ali premikati se, zato je počasi in vztrajno ril kvišku. Končno je proti jutru priplezal do vrha. Med dvema deskama je skozi špranjko zagledal svetlobo. Danilo se je.

Ves dan je le nekajkrat videl domobrance. Sem in tja je zelenomodra uniforma švignila iz ene hiše v drugo. Pač pa so bili zunaj vsi otroci, vse ženske so bile od jutra do večera na njivah. Nekajkrat so pridrvele vse zbegane v vas, nekaj razlagale in slišalo se je kot: Partizani gredo. Potem se je znova vse pomirilo.

(NADALJEVANJE)

V 44. številki našega lista smo na kratko sporočili, da je prišla v Slovenijo na obisk tovariša Tonja Gadatova, nekdanja borka »ruskega bataljona 9. korpusa, znana pod imenom »Tončka Rusinja«.

Ondaj pa je prišla k nam na uredništvo in podrobno pripovedovala, kako je prišla med naše partizane.

Rojena je bila leta 1922 v vasi Arhangel'skoe v Satalovskem rajonu v voroneški oblasti. Njeni starši so bili kmetje in tako je tudi Tonja po končanem 4. razredu osnovne šole v domači vasi prišla za plug. Delala je v sovhazu, končala tečaj za traktoriste in tako dočakala začetek II. svetovne vojne. Leta 1942 se je kot članica komsomola prosto-

in neki duhovnik je Tonjo spravil na delo k nekemu mlinarju. Ta jo je izkoriščal, zato je kmalu pobegnila nazaj v samostan. Tam se je spoprijateljila z neko vodilno uslužbenko, ki se je izdajala za protifašistko. V bližini so bili sovjetski državljani, ki so jih imeli Nemci kot pomožne delavce v svoji vojski. Tista uslužbenka, ki se je zdaj spominja in bi rada dobila z njo zvezo, ji je priskrbel tudi ponarejene dokumente in ji pokazala gore ob jugoslovanski meji, češ če noče delati, tam so partizani. Medtem je namreč Italija kapitulirala in Udine so zasedli Nemci.

Z devetimi tovariši je Tonja odšla proti Tarčentu. Spotoma se je eden skesal in brez sledu izginil. Begunci so blodili po hribih, ugotovili, da v okolici Tarčenta ni partizanov, in nadaljevali pot proti Tolminu in Kobaridu. Nekje med tema dvema mestoma so našli nekoga Italijana, ki je nabiral

za vedno ostalo nad 40 njenih soborcev.

Po vojni je odšla skupaj z drugimi za nekaj časa na počitek v vasi pri Ajdovščini, od tam pa v zbirno središče pri Ljubljani. Prek Beograda se je septembra 1945 vrnila v domačo vas. Starši so jo že zdavnaj prišteli med vojne žrtve. Sedem let je niso videli...

Nato je eno leto delala kot otroška vrtnarica v nekem kolhozu, leta 1947 januarja pa je odšla v rudnik v mestu Kirovsk v Luganski oblasti. Deset let je bila rudarka pod zemljo, od leta 1957 dalje pa dela kot mehanik pri rudniškem liftu. Poročila se je, ima tri hčerke, od katerih je najstarejša stara 17 let, druga 16, tretja pa 14.

V Slovenijo pa je prišla na obisk takole: Hči njeneateljice in tovarišice iz vojni let Ivanke Žoržev-Gruntarjeve s Slapa pri Vipavi je nekoga dne brala v našem listu pismo, ki ga je poslal borec

Zgodba

voljno prijavila, da bo kot obveščevalka Rdeče armade odšla v nemško zaledje.

Jeseni leta 1942 je končala kratek padalski tečaj; neke noči so jo vkricali v letalo in že so jo odpeljali v negotovost. Morala bi skočiti v bližini postaje Pasikovo, pa letalec ni našel cilja. Tako se je spustila v bližino vasi Volkovo, kakih 80 km stran. Opremljena s ponarejenimi dokumenti je podnevi odšla proti cilju ter prehodila 75 km. S seboj je nosila baterije za radijski oddajnik, ki bi jih morala oddati nekemu dekletu. Z njo bi se spoznala s pomočjo gesla. Ni slutilo, da je deklet postalo izdajalka...

Našla je hišo, poiskala deklet, povedala geslo; deklet jo je peljalo v bližino vasi, na poti pa so jo počakali italijanski vojaki. Tonja, ki se je takrat pisala še Gončarova, se je znašla v ujetništvu. Hudo so jo mučili, zasramovali, pretrpela je nepopisno kalvarijo, toda ostala je živa. Zasliševali so jo; najbolj jih je zanimalo, če pozna še ktero, ki je bila z njo na tečaju, toda tam so jih učili vsako posamič. Nerada se spominja trpljenja...

Cez nekaj časa so jo poslali v taborišče za vojne ujetnike v Kantemirovu. Kmalu se je tam bližje začela sovjetska ofenziva in Tonjo so z drugimi ujetniki pripeljali v gomelsko taborišče, od tam pa poleti 1943 v Italijo, v Udine.

Kod vse se je vozila, ne ve, saj so potovali v zaklenjenih tovornih vagonih. Najbrž tudi skozi Ljubljano. Spominja se, kako so ženske govorile, da so tod blizu partizani in kako bi bilo lepo, če bi ujetnike osvobodili.

V Udinah so jih zaprli za dva meseca v karanteno, od tam pa je prišla kot jetnica v ženski samostan. Nune so še kar človeško ravnale z njimi

Tončke Rusinje

»ruskega bataljona«. Kadfir Isaevič Iskenderov. V pismu je bil tudi njegov nastop in Ivanka mu je pisala, če kaj ve, kje je Tonča...

S Tonjo sta prišli mnoge nevarnosti. Ivanka je bila politična aktivistka in obveščevalka, s Tonjo sta hodili okoli nemških postojank in navezovali stike s sovjetskimi državljani, ki so jih prisilili služiti v nemški vojski ter jih nago-varjali, naj dezertirajo k partizanom.

Iskenderov je poslal Ivanki naslov, začeli sta si dopisovati in nazadnje je Ivanka poslala Tonji garantno pismo z vabilom na obisk.

Na vprašanje, če ima kakšne želje glede naših ljudi ter njenih soborcev, in kakšne vtise ima z obiska v naših krajih, je Tonja odgovorila:

»Predvsem želim pozdraviti vse moje nekdanje soborce, katerih imen se na žalost več ne spominjam. Od vojni časov sem se je v vaši deželi marsikaj spremenilo, veliko ste zgradili. Zlasti mi je všeč, da hodi toliko otrok v šolo.

Saj smo se bojevali zato, da bi bilo nekoč ljudem bolje. Tudi zdaj so me povsod lepo sprejeli, prav tako, kot so nas sprejemali med vojno. Hvala vam vsem, ki ste nam omogočili, da smo se na vaših tleh bojevali proti fašizmu, za svobodo naše in vaše dežele. Posebno pa sem hvaležna vsem tistim, ki so mi zdaj, po dvasetih letih, omogočili, da sem videla vse kraje, kjer sem se v mladosti bojevala. Ponovno videti kraje in ljudi, to so bile moje srčne želje in sanje vsa ta leta.

Mile Pavlin

Okrogle in oglate

»Pobožni in miroljubni« Američani... V washingtonski katedrali St. Mathew so darovali slovesno mašo s priprošnjami za mir v Vietnamu. Mašo jebral nadškof Patrick O'Boyle. Pred katedralo so se razbohotile burne demonstracije. Demonstranti so nosili plakate z napisi: »Nehajte ubijati v Vietnamu!« To geslo je bilo namenjeno osebnosti, ki je prišla v katedralo s spremstvom, da bi si od boga izprosila mir. Ta osebnost je bila — predsednik ZDA Lyndon B. Johnson... Če ga bog ne bo uslišal, si bo predsednik umil roke...

Trgovcem ne bo treba več isgati... Nekateri britanski trgovci tako toži v nekem britanskem časniku: »Če bodo posli še nadalje tako nazadovale, ne bo treba več prikrivati dohodkov niti v davčni prijavi...«

Težka izbira... Nekateri francoski pisatelji je takole pomodroval v nekem članku: »Biti nezadovoljen sam s seboj je slabost, biti nezadovoljen pa — neumnost...«

Kuharji uspešnejši kot — zdravniki... Nekateri ameriški humoristi je napisal v svoji koseriji (kramljanju): »Zdravniki si prizadevajo, da bi nam podaljšali življenje, kuharji pa, da bi nam ga skrajšali. Kuharji pa imajo v tem svojem prizadevanju precej več uspehov.«

»Človek ni osamljen. Vedno ga kdo opazuje.« je napisal poljski humorist S. J. Lec v »Nepočasnih mislih«.

Nerodno izbrano okolje... V neki veliki slavovski šoli so člani učiteljskega kolektiva — po sestanku in po strokovnih predavanjih — izrazili željo, da bi se vsi udeleženci sestanka fotografirali. Za ozadje slike so si izbrali uokvirjeno ozadje, ki je služilo za predavanja iz biologije (s slikami raznih živali in rastlin). Poudariti moramo še, da so v omenjenem kolektivu malone »ključno le tovarišice. Ko so članice kolektiva dobile fotografije, so, ne ravno kdove kako vzradošene, opazile nad svojimi glavami: ponosen in razločen napis: »Naše strupene kače...«

V Albaniji so odpravili ministrstvo prava. O tem je govoril premier Mehmed Sehu. Dejal je: »Ker je zdaj za socialistično zakonitost vse ljudstvo, ni več objektivnih razlogov za obstoj ministrstva prava...«

Peklensko trpljenje... Anglikanski škof Montefiore je rekel, ko je branil nekega pasterja, ki se je vdrugič oženil ter je imel v zakonskem življenju neprijetnosti: »Duhovnik, ki je šel skozi pekel, nikakor ni neprimeren za opravljanje duhovniškega poklica. Njegove izkušnje utegnejo zupljanom močno koristiti.«

Edina ministrica v Wilsonovem kabinetu prejema številna pohvalna pisma britanskih ženskih organizacij. Ministrica je na pohvale takole odgovorila: »Jaz sem, seveda, zavedam, da sem dobra ministrica, vendar pa nisem ministrica, ki bi lahko delala čudeže.«

»Pametno in potrebno« vprašanje... Agencija AP objavlja neko poročilo svojega pekinškega dopisnika, v katerem je moč brati tudi tole: Nekateri deklet, ki ga je dopisnik vprašal, ali je kot otrok imel rajši svoja starša ali Mao Če Tungja, je odgovoril: »Razumljivo, Mao Če Tung...«

SAVO POLJANEC

Pred kratkim je v Beogradu, kjer je živel tudi po upokojitvi, umrl tovariš Savo Poljanec, upokojeni polkovnik jugoslovanskega vojnega letalstva.

Pokojnik je večino svojega življenja preživel v drugih jugoslovanskih republikah kot aktivni oficir bivše jugoslovanske vojske. Potem ko je v Mariboru končal gimnazijo, je odšel. Zato smo ga pri nas kljub velikim zaslugam vse premalo poznali. Naj mu bo ta kratki sestavek, posvečen njegovemu spominu, vsaj skromno, čeprav posmrtno zaščeno.

Savo Poljanca najdemo med branilci Beograda aprila 1941. Kot pošteni patriot se je na svojem letalu jugoslovanske proizvodnje, za tiste čase zelo modernem IKA-3, sam samcat zaletaval v roje fašističnih letal. Zbil je dvojce sovražnikovih letal in se ranjen srečno vrnil na svoje letališče.

Videti je, da se članstvo ZZB NOV Slovenije precej zanima za vprašanje, kakšna bo članarina prihodnje leto. Tako nam piše Feliks Sevkšč iz Zalog pri Ljubljani med drugim tudi tole:

Ne strinjam se s predlogom za tako visoko članarino. Tudi večina članov ZZB našega kraja se s tem ne strinja. Imamo namreč družine, v katerih so tudi po štirje člani ZZB. Taka družina bi morala odšteti vsako leto ako-

Sledila so tri huda leta, ki jih je preživel za bodočo žico ujetniških taborišč v Nemčiji. Ni se pomiril s tem, da bi trpel, opazoval, poslušal, kako se borijo drugi. Posebno še, ko je zvedel za partizansko vojno v svoji domovini. Nekajkrat je poskusil zbežati, pa so ga vedno ujeli, dokler mu ni nazadnje uspelo priti leta 1944 na Slovaško.

Najdemo ga med borci slovaške vstaje. Tedaj je na staršem dvokrilnem letalu tipa »šmolik« izvršil prvi borbeni let v zgodovini novega češkoslovaškega letalstva. Do leta 1948 je bila obletnica Poljančevega poleta dan češkoslovaškega letalstva, podobno kot je pri nas obletnica prvega Kluzovega.

S Slovaške je preletel na ozemlje Poljske, že osvobodeno od Rdeče armade, nakar se je vrnil v Jugoslavijo in se udeležil zadnjih bojev na srem-ski fronti. Potem je bil v jugoslovanskem vojnem letalstvu

komandant polka in divizije ter v komandi jugoslovanskega vojnega letalstva do upokojitve. Še kot upokojenec je deloval v različnih družbenih organizacijah, predvsem v Letalski zvezi.

Slavnemu sinu našega naroda večna slava!

Se nekaj predlogov k novi članarini

raj 5000 starih dinarjev; to pa je vsota, ki je ni kar tako lahko odšteti. Naši člani so večaljeni tudi v druge družbeno-politične organizacije in tudi tam je treba plačevati članarino. Vse to je treba upoštevati, ker bo sicer precej naših članov izstopilo.

Franc Smagur iz Celja meni, da tisti, ki so predlagali 500-

odstotno zvišanje članarine prav gotovo niso pomislili na tiste bore, ki imajo minimalen osebni dohodek ali minimalno pokojnino in morajo skrbeti za preživljanje številne družine. Taki pač ne bodo zmogli tako zvišane članarine. Zato bodo po njegovem mnenju primorani izstopiti iz članstva ZZB vsi, ki imajo nizke prejemke.

Med tistimi, ki se za to vprašanje zanimajo je tudi Marjka Lokar, družinska invalidska upravičenka iz Volavlj pri Litiji. Spričo tega, ker prejema samo 1200 starih dinarjev mesečno, pravi, da bi morala izstopiti iz organizacije, če bi zvišali članarino na 1200 starih dinarjev letno.

● Velikansko vsoto — 90.000 funtov šterlingov (1 funt — 3.500 S-din) je nedavno plačal neki kopec iz New Yorka za star rokopolis, ki naj bi ga tiskala prva angleška tiskarna W. Kestona. Rokopolis iz 1490. leta je kupil neki newyorški antikvariat na dražbi v največji londonski trgovini umetnin. Izključna cena za ta rokopolis je bila 65.000 funtov šterlingov.

● Jugoslovanski poljedelci so imeli 1939. leta 2300 traktorjev in 97.000 plugov, motornih mlatilnic pa približno 18.000. Na začetku 1959. leta smo imeli v Jugoslaviji 49.420 traktorjev in 11.293 raznovrstnih kombajnov. Število navadnih plugov se je le neznatno povečalo, ker orjejo poljedelci čedalje več s traktorji. Od celotnega števila traktorjev pride na družbena gospodarstva približno 46.300 traktorjev in vseh 11.293 kombajnov, medtem ko imajo individualna kmetijstva 11.560 motorih mlatilnic, družbena gospodarstva pa samo 5.047. Približno 100.000 zasebnih kmetovalcev sodeluje v kooperaciji z zadrugami.

Zanimivo

● »Dan koruze« praznujejo vsako leto v slavonskem kraju Stapar. Ob letošnjem praznovanju tega dne so sporočili presejalni novici, da so na površini 68 hektarov letos pridelali po hektaru povprečno 93 metrskih stotov koruze v zrnu in da je po prečen pridelok na vseh, s koruzo zasajenih površinah kooperantov znašal okrog 70 metrskih stotov po hektaru. V Staparh gojijo hibridno koruzo.

● Skoraj vsi otoki v Jadranskem morju so iz apnenca, dva majhna osamljena otoka: Jabuka in Brusnik pa sta izjema. Ta dva otoka sta sestavljena iz vulkanskih sten. Jabuka je 70 km zahodno od Visa, Brusnik pa je oddaljen od Korniče (Vis) 30 km. Oba otoka sta dobri orientacijski točki za ladje, ki plovejo z italijanske obale v smeri proti naši obali.

● Satorsko jezero je v jugozahodni Bosni pod planinskim vrhom Mali Sator na planini Sator blizu Livanjskega polja. To male živobarvno jezero je položeno v ležišče nekdanjega ledenika na 1488-metrski nadmorski višini. Njegovi bregovi so strmi in se

Naročnikom »VOJASKEGA INFORMATORJA«

Meseca decembra bomo preko pošt pobirali naročnino za šolsko leto 1966/67, po 5 novih dinarjev. Še ta mesec boste prejeli drugo številko letošnjega letnika, do februarja 1967 pa prav gotovo še preostali dve.

Prosimo vas, da pismonoš ne zavračate praznih rok, kajti tudi neizterjan nalog nas obremenjuje in nam nalaga dodatno delo.

Pridobivajte nove naročnike iz vrst članstva ZROP.

Uprava »TV 15«

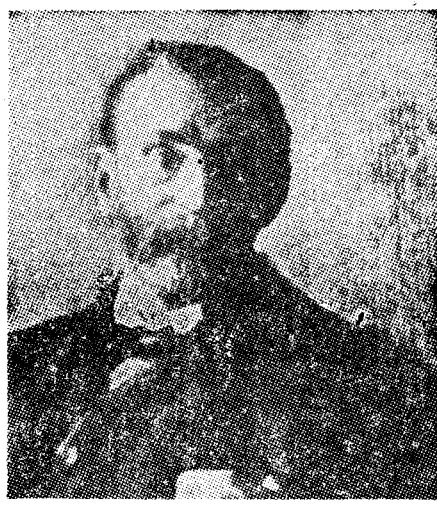
Znanje in spomin • Znanje in spomin • Znanje in spomin

Pred tremi leti je kot žrtev atentata umrl 25. predsednik ZDA John Fitzgerald Kennedy. Lyndon B. Johnson, sedanjí predsednik ZDA, je ob promulgaciji obljubil, da bo nadaljeval politiko pokojnega Kennedyja. Tragedija v Vietnamu pa nas vedno bolj prepričuje o nasprotnem in nas navdaja s strahom, da utedne postati usodna za vse človeštvo. — Kdaj je umrl J. F. Kennedy?

10. novembra je minilo 22 let od smrti revolucionarja na sliki? Koga? — Kot predvojni komunist je sodeloval pri pripravi na oboroženo vstajo. Aprila 1942 je postal komandir minerskega voda v Notranjskem odredu. Novembra 1944, ko so belogardisti vdrli v Belo krajino, so ga ranjenega ujeli. Živemu so na obrazu izrezali peterokrako zvezdo in ga do smrti mučili.

Nobelovo nagrado za najboljša svetovna dela s področja kemije, fizike, medicine, književnosti in borbe za svetovni mir je ustanovil švedski kemik Alfred Nobel (na sliki). — Kdo je dobil letošnjo Nobelovo nagrado za fiziko? Ta francoski profesor je dobil nagrado za odkritje optičnih metod proučevanja Hertzovih resonanc v atomih. Pred dvema mesecema je predaval tudi v Ljubljani.

Nobelove nagrade izroča švedski kralj Gustav Adolf VII (na sliki). — Kdo je prejel letošnjo Nobelovo nagrado za kemijo? Dobitnik je profesor na čikaški univerzi in je dobil najvišje priznanje za dosežke na področju raziskovanja kemičnih vezi in elektronske strukture molekul s pomočjo molekularno-orbitalne metode; prejel ga je 10. novembra ob 70-letnici Nobelove smrti.

Kdo je najstarejši naročnik »TV 15«?

odgovor, sem se kar brž odpravil k njej na obisk.

Potrkal sem na vrata stare kmečke hiše sredi spodnje vasi. Tu je bila nekoč ob koncu prejšnjega stoletja prva osnovna šola. Hči Pavla me je ljubljivo povabila v hišo. V kuhinji za mizo je sedela drobna majhna ženica, ki mi je z živahno kretnjo ponudila roko.

Njen od starosti naguban obraz je ozaril nasmeh in majhne svetlomoderne oči so se radovedno zazrle vame. Z zanimanjem je prisluhnila mojim vprašanjem in pogledovala v hčer, ki ji je morala glasno posredovati moje besede. Opravičila se je, da jo je spomladi kap in od takrat ne sliši več dobro, pa tudi vid ji je zelo opešal. Vse od spomladi pa je lahko brala brez oči in tudi slišala je dobro. Bila je zdrava, da bi se lahko pomerila z vsako petdesetletnico. Še lani je šla peš z Bele do Begunj, enkrat pa celo na Jesenice, ker se ji je zdelo škoda denarja. Najbrž je malo pretiravala, kajti ne manjka ji ničesar, saj jo hči dobro oskrbuje, le hodila je rada. To ji je ostalo še iz mladosti, ko je venomer hodila v hribe. Planinstvo in knjige so ji bile vsa zabava in razvedrilo.

Vprašal sem jo, katere časopise bere. Z roko je pokazala na omaro, kjer je bilo zloženih nekaj zadnjih števil »TV-15«. »Te 'cajenge' imam najraje«, je rekla, kot bi imela nalašč pripravljen odgovor. Prepričal sem se, da je res. Vsako sredo že od zgodnjega dopoldneva postopa po dvorišču in nestrpno čaka na pismonošo, da ji bo prinesel »TV-15«.

»Zakaj pa vam je prav ta časopis tako všeč?«, sem jo vprašal.

»Ta ne laže toliko kot drugi,« se je hudovalno nasmejala in negotovo pogledala v hčerko,

kot bi se bala, da je rekla kaj narobe. »Kako pa veste, da ne lažem?«, sem jo tudi jaz v šali izzival. »I kako, saj sem vendar vse to tudi sama preživela med vojno. V moji hiši je bilo vedno dosti partizanov, ki so mi pripovedovali novice in vse, kar se je to okoli dogajalo. Prav za to mizo so posedali in jedli žgance nič kolikokrat...« je začela živahno pripovedovati. Veliko je vedela povedati o partizanskih kurirjih, ki so se ustavljali na poti s Pokljuke preko Save, o sinu Toneju, ki se je hotel kazati na dolge čase, da je še živ, o nekem partizanu, ki ji je za trdnjo obljubil, da bo prišel po vojni in ji bo pomagal, če bo kaj potrebovala... zdaj pa ga ni, da bi ji vsaj očala priskrbel... Najraje prebira resnične zgodbe iz vojne; pa tiste članke kjer se partizani spominjajo svojih dobrotnikov, partizanskih mater. Tudi tisto »Ob tabornem ognju« ji je zelo všeč.

Ker ne vidi dobro ji mora Pavla vse naglas prebrati. Včasih jo kar ozmerja, če ne najde časa za branje.

Uršna mama je prebrala že veliko knjig, posebno Finžgarjevih in Jurčičevih. Od vseh se ji je najbolj vtisnil v spomin Finžgarjev roman »Pod svobodnim soncem«. Pred leti je brala tudi druge partizanske romane, takrat ni bilo treba nobenega prositi, da bi ji bral, Pavla pa ima tudi veliko dela in sedaj ne utegne biti vedno na voljo.

Gotovo je kje v Sloveniji še kdo od starih ljudi, ki jim je »TV-15« tako pri srcu kakor Uršni mami. Morda še celo starejši od nje? Ta zapis bo najbrž spodbudil bralce in dopisnike našega glasila, da bodo v svojih krajih poiskali najstarejše naročnike in pripomogli, da bo ta zanimiva akcija uspela in pokazala, kdo je resnično tisti, ki zasluži to priznanje, saj ga bo uredništvo gotovo tudi ustrezno nagradilo. Jošt Roč

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital TOVARNE SVILANIT KAMNIK

Odgovori na »Znanje in spomin«:

1. Jožeta Mirtiča-Zidarja
2. 22. novembra 1963

3. Alfred Kastler
4. Robert S. Mulliken

»Slikovno gradivo o NOB ohraniti čimbolj popolno«

V predzadnji številki »TV 15« smo na kratko poročali o razstavi nedokumentiranih fotografij v Muzeju ljudske revolucije v Ljubljani. Danes objavljamo razgovor z direktorjem Muzeja narodne osvoboditve Francem Kresetom-Čobanom, ki pripoveduje o dosedanjih uspehih te pomembne razstave.

— Kolikšno število obiskovalcev ste doslej zabeležili?

— Prišlo je preko tristo tiskih, ki so naš muzej obiskali izključno zato, da pomagajo dokumentirati razstavljene fotografije. Če pa prištevamo še ostale obiskovalce, je število obiskov še mnogo višje.

— Ste doslej uspeli dokumentirati že mnogo fotografij?

— Okrog desetino, to je okrog sto slik. Žal pa nismo za nobeno fotografijo dobili podatkov, kakršne želimo. Obiskovalci pretežno poznajo osebe s slik, slabo pa se spominjajo kje in kdaj je slika, ki jim je znana, nastala. Nekateri obiskovalci so nam pomagali pojasniti tudi po deset fotografij.

— Kako si pomagata z nepopolno pojasnjeno fotografijo?

— Kot sem omenil, obiskovalci imenujejo osebe na foto-

tako dosegli svoj namen. Omeniti še moram, da ljudje spoznavajo predvsem svoje tovariše iz borbenih enot, ne pa s terena. Zato priporočamo, da tudi bivši aktivisti obiščejo našo razstavo.

— Novost sedanje razstave?

— Preglednost gradiva smo letos izboljšali s tremi velikimi albumi, v katere smo vstavili fotografije-portrete oseb, ki jih želimo prepoznati.

— Imate fotografije izredne vrednosti?

— Čim starejša je fotografija, tem bolj dragocena je. Iz prvega leta revolucije imamo žal samo štiri fotografije — s Krima — prav tako dragocene pa so fotografije iz leta 1942 in začetka 1943.

— So med razstavljenimi fotografijami slike, ki ste jih že večkrat razstavili, pa jih niste uspeli dokumentirati?

— Da; od prejšnjih razstav, ki so uspeli, če primerjamo število dokumentiranih ekspona-

tov, okrog 75-odstotno, nam jih je nekaj ostalo. Nepojasnjeno gradivo s te razstave bomo prihranili za bodoči ciklus razstav.

— Komu bodo v prvi vrsti služile pojasnjene fotografije?

— Razstava bo dobrodošla predvsem piscem kronik brigad in lokalnih kronik, ki potrebujejo za svoje delo fotografskih

zapisov. Po dokumentiranem gradivu bodo segli tudi lokalni muzeji, prav tako pa bodo fotografije koristile avtorjem zbornika »Fotografski dokumenti o boju komunistične partije Slovenije«, ki sedaj pripravljajo 4., 5. in 6. zvezek. Naj samo omenim dejstvo: ako bi nam uspelo dokumentirati vse fotografije, bi jih prav gotovo prislo v pošto za zbornik 90 odstotkov.

— Zakaj v dokumentiranje fotografij vlagate toliko truda?

— Vsakomur je razumljivo, da je nepojasnjena fotografija

mrtve kos papirja. K čimpopolnejši fotodokumentaciji težimo tudi zaradi tolmačenja naše narodnoosvobodilne borbe v tujini. Pomislite, kaj se je pripetilo pred nedavnim: italijanska revija »Oggi« je objavila znano fotografijo Jožeta Seška, ko Nemci streljajo nanj pri Smledniku pri Ljubljani ter pripisala, da slika prikazuje italijanskega partizana, ujetega v Piemontu, pred streljanjem. Podobno je neki tuji list »prekrstil« Kočevje v neko južnofrancosko mesto.

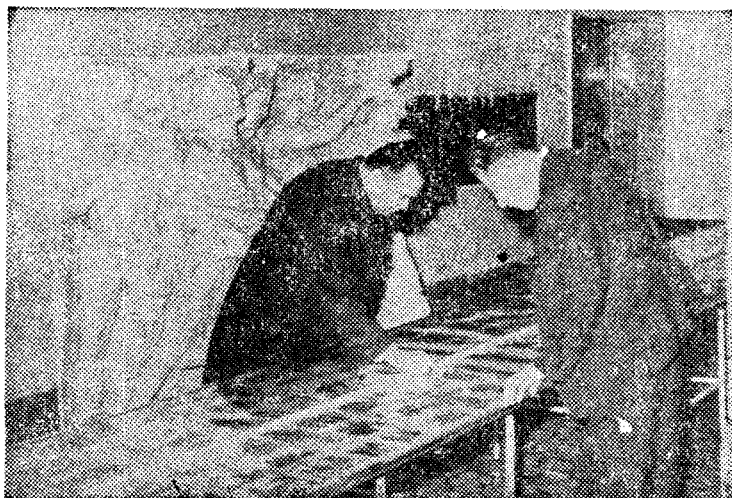
— Od kod in kdaj ste dobili bogato slikovno gradivo o NOB?

— Iz vse Slovenije in tudi zamejstva, vse od vojne do danes. Ljudje pa nam še vedno prinašajo fotografije, le da manj n. zaupljivi kot prva leta po vojni. Fotografije preslikamo in jih vračamo, saj so marsikomu predrag spomin.

— Vaše strokovno mnenje načinu ohranjanja slikovnega gradiva o NOB?

— Edino z bakrotiskom, katerega se poslužujemo pri izdelavi zbornika fotografskih dokumentov, je mogoče ohraniti fotografijo za daljšo dobo, za sto in več let. Slike na fotografskem papirju porumenijo, filmi se uničijo. Dokumentacijo zato redno obnavljamo. Naš muzej hrani 12 tisoč negativov oz. fotografij in želimo pozanim rodovom ohraniti ta del zapuščine NOB kar najbolj popoln.

— »TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze združenih borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec« Ljubljana — Beethovnova 10 — Tisk in kilež CJP Ljudska pravica Ljubljana, Kopitarjeva 2 — Lisi ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1500 dinarjev oziroma 15 novih dinarjev — Posamezna številka stane 40 din oziroma 40 N par — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15« Ljubljana, Beethovnova 10 — Priloge: 598-XI ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tiskarstvo in poslovni 22-507, uprava 22-507 — Rokopisov ne vračamo.

Strokovni sodelavec Muzeja ljudske revolucije v Ljubljani dr. Tone Ferenc pregleduje razstavljene fotografije